

EUROOPAN YHTEISÖJEN KOMISSIO

Bryssel 31.01.2003
KOM(2003) 42 lopullinen

KOMISSION KERTOMUS EUROOPAN PARLAMENTILLE JA NEUVOSTOLLE

**päätöksessä 283/1999/EY tarkoitettujen yleisten puitteiden mukaisten kuluttajia
koskevien yhteisön toimien täytäntöönpanosta ja arvioinnista vuosina 1999–2001**

SISÄLLYSLUETTELO

1.	Johdanto.....	4
2.	Yleinen rahoituskehys	4
3.	Päätöksen 283/1999/EY mukaiset komission toimet	5
3.1	Kuluttajien terveys ja turvallisuus.....	5
3.1.1.	Tiedekomiteoiden lausuntojen valmistelua ja laatimista varten toteutetut toimet	5
3.1.2.	Elintarvike-, eläinlääkintä- ja kasvinsuojelualan valvonnan asiantuntemus ja tarkastukset	7
3.1.3.	Tekninen asiantuntemus muiden kuin elintarvikkeina käytettävien tuotteiden riskien arvioimiseksi	7
3.1.4.	Yhteisen tutkimuskeskuksen asiantuntemuksen käyttäminen	8
3.1.5.	Vaarallisia tuotteita ja palveluja sekä mahdollisia riskejä koskevan tiedon levittäminen.....	8
3.2.	Kuluttajien taloudellisten ja oikeudellisten etujen turvaaminen tavaroiden ja palvelujen osalta.....	9
3.2.1.	Toimet markkinavalvontaan osallistuvien tahojen yhteistyön parantamiseksi.....	9
3.2.2.	Toimet tavaroiden ja palvelujen toimittamiseen liittyvien kuluttajien oikeuksien noudattamisen turvaamiseksi	9
3.2.2.1.	Kuluttajia koskevien riitojen ratkaisumenettelyjen parantaminen erityisesti koehankkeiden avulla ja perustamalla tietokantoja.....	11
3.2.3.	Toimet tasavertaisten toimintaedellytysten takaamiseksi kuluttajien taloudellisessa toiminnassa	11
3.2.3.1.	Euron käyttöönotto	11
3.2.4.	Toimet ympäristöväättämien seuraamiseksi.....	12
3.2.5.	Sellaisten toimien kehittäminen ja tukeminen, joiden tarkoituksena on helpottaa oikeussuojan saatavuutta ja tehostaa tavanomaisia tuomioistuinten ulkopuolisia menettelyjä.....	13
3.2.6.	Toimet kuluttajille tietoyhteiskunnassa aiheutuvien erityisriskien ja mahdollisten etujen arvioimiseksi.....	13
3.2.7.	Toimet tietosuojan ja yksityisyyden suojan edistämiseksi	13
3.2.8.	Kuluttajien taloudellisten ja oikeudellisten etujen laaja-alainen turvaaminen	13
3.3.	Kuluttajille suunnattu valistus ja tiedottaminen.....	14
3.3.1.	Toimet kuluttajille suunnatun tiedottamisen parantamiseksi.....	14
3.3.1.1.	Toimet tuotteiden turvallisuutta koskevan tietämyksen lisäämiseksi	15

3.3.2.	Kestävien kulutustottumusten ja tuotantotapojen tarvetta koskevan tietämyksen lisääminen kuluttajien keskuudessa.....	16
3.3.3.	Toimet tiettyjä tuotteita ja palveluja koskevan kuluttajavalistuksen tehostamiseksi erityisesti vertailutestien avulla.....	16
3.3.4.	Toimet kuluttajavalistuksen kehittämiseksi erityisesti kouluissa	16
3.3.5.	Toimet eurooppalaisten kuluttajaneuvontakeskusten kehittämiseksi ja tukemiseksi.	17
3.4.	Kuluttajien etujen edistäminen ja edustaminen.....	17
3.4.1.	Kuluttajien etujen edustuksen vahvistaminen.....	17
3.4.2.	Toimet jäsenvaltioiden kuluttajajärjestöjen tukemiseksi.....	17
3.4.3.	Toimet kuluttajien standardointiin osallistumisen edistämiseksi ja yhteensovittamiseksi yhteisön tasolla.....	18
3.4.4.	Kestävien kulutustottumusten edistäminen koehankkeiden avulla.....	18
3.5.	Muut komission toimet.....	18
4.	Taloudellinen tuki eurooppalaisille kuluttajajärjestöille	18
5.	Yksittäisille hankkeille myönnettävä yhteisrahoitus.....	20
6.	Loppuhuomautukset	21
LIITE.....		24

1. JOHDANTO

Kuluttajien etujen edistämiseksi ja korkeatasoisen kuluttajansuojan takaamiseksi vuosina 1999–2003 toteutettaville toimille asetetuista yleisistä puitteista 25. tammikuuta 1999 tehty päätös 283/1999/EY¹ muodostaa oikeudellisen kehyksen useille terveyden ja kuluttajansuojan alojen menoryhmille. Perustamissopimus ja yhteisön vuotuinen talousarvio olivat olleet siihen asti ainoa oikeudellinen kehys sellaisten toimien määrittelyä varten, joille voidaan myöntää yhteisön rahoitusta.

Päätöksessä 283/1999/EY esitetään kuluttajia koskevien yhteisön toimien tavoitteet, täytäntöönpanojärjestelyt ja toiminta-alat. Elokuun 23. päivänä 2001 antamassaan kertomuksessa kuluttajapoliittisesta toimintasuunnitelmasta vuosille 1999–2001 ja kuluttajia koskevien yhteisön toimien yleisistä puitteista vuosille 1999–2003² komissio esittää yhteenvedon päätöksessä 283/1999/EY tarkoitettujen toimien täytäntöönpanosta vuosia 1999–2001 koskevassa kuluttajapoliittisessa toimintasuunnitelmassa³ määriteltyjen poliittisten tavoitteiden mukaisesti.

Päätöksen 13 artiklan mukaan komission on esitettävä Euroopan parlamentille ja neuvostolle vuosittain kertomus näiden yleisten puitteiden mukaisesti ensimmäisten kolmen vuoden aikana toteutettujen toimien täytäntöönpanosta ja arvioinnista. Tämän kertomuksen tarkoituksena on täyttää kyseinen velvoite. Kertomus ei näin ollen kata kaikkia vuosien 1999–2001 kuluttajapoliittisessa toimintasuunnitelmassa mainittuja toimia, vaan ainoastaan päätöksen 2 artiklassa esitettyjen edellytysten mukaisesti rahoitetut toimet.

Päätöksen 283/1999/EY 4 artiklassa tarkoitetut yksittäiset alat, joilla komission toimille myönnetään rahoitusta, esitetään tämän kertomuksen luvussa 3 kyseisen päätöksen liitteessä esitetyn alakohtaisen jaottelun mukaisesti. Nämä neljä yksittäistä alaa ovat seuraavat:

1. Kuluttajien terveys ja turvallisuus (luku 3.1)
2. Kuluttajien taloudellisten ja oikeudellisten etujen turvaaminen (luku 3.2)
3. Kuluttajille suunnattu valistus ja tiedottaminen (luku 3.3)
4. Kuluttajien etujen edistäminen ja edustaminen (luku 3.4)

Luvussa 4 tarkastellaan eurooppalaisille kuluttajajärjestöille myönnettävää perusrahoitusta ja luvussa 5 yksittäisille hankkeille myönnettävää yhteisörahoitusta. Loppuhuomautukset esitetään luvussa 6. Liitteessä on tarkempia tietoja siitä, miten näiden toimien arviointi on edistynyt.

2. YLEINEN RAHOITUSKEHYS

Päätöksessä vahvistetaan viisivuotiskauden kokonaismäärärahat – 112,5 miljoonaa euroa (tämä määrä ei sisällä EFTAn osuutta) – ja otetaan käyttöön kolme seuraavaa välinettä kuluttajia koskevien toimien rahoittamiseksi:

---

¹ EYVL L 34/1, 9.2.1999.

² KOM (2001) 486 lopullinen.

³ KOM (1998) 696 lopullinen.

a) komission toimet (päätöksen 2 artiklan a kohta)

b) eurooppalaisia kuluttajia edustaville järjestöille, joiden päätarkoituksena on kuluttajien ja terveyden suojeleminen, myönnettävä perusrahoitus (2 artiklan b kohta)

c) kuluttajajärjestöjen ja muiden kuluttajien etuja jäsenvaltioissa edistävien riippumattomien elinten toteuttamille yksittäisille hankkeille myönnettävä yhteisrahoitus (2 artiklan c kohta).

Maksusitoumusmäärärahat (ilman EFTA-valtioiden osuutta) vuodeksi 1999 olivat yhteensä 22,35 miljoonaa euroa, vuodeksi 2000 ne olivat 22,5 miljoonaa euroa, ja vuodeksi 2001 ne olivat 22,5 miljoonaa euroa. Vuonna 1999 maksusitoumusmäärärahoista käytettiin 100 prosenttia, vuonna 2000 niistä käytettiin 95 prosenttia, ja vuonna 2001 niistä käytettiin 92 prosenttia. Taulukossa 1 esitetään vuosiksi 1999–2001 tehtyjen maksusitoumusten kokonaismäärä.

Taulukko 1. Vuosina 1999, 2000 ja 2001 päätöksen 283/1999/EY 2 artiklan mukaisesti tehtyjen sitoumusten kokonaismäärät euroina

	1999	2000	2001
Komission toimet (2 art. a kohta)	15 022 341	15 687 971	17 306 154
Eurooppalaiset järjestöt (2 art. b kohta) ⁴	2 778 203	1 670 185	1 545 266
Yksittäiset hankkeet (2 art. c kohta)	4 538 657	4 301 963	2 372 796
YHTEENSÄ	22 349 201	21 660 119	21 224 216

Päätöksen 283/1999/EY 9 artiklan mukaisesti perustettu **neuvoo-antava komitea** on antanut lausuntoja komission ehdottamista toimenpiteistä, jotka koskevat 2 artiklan b ja c kohdassa tarkoitettuja hankkeita koskevien vuotuisten hakemuspyyntöjen määrittelyä ja tuensaajien valintaa näiden pyyntöjen perusteella. Lisäksi komissio on toimittanut neuvoo-antavalle komitealle tietoja komission toimista.

Terveys- ja kuluttajansuojapolitiikan osalta komissiossa on toteutettu tarkasteltavana olevan ajanjakson kuluessa merkittävä suunnanmuutos, minkä vuoksi politiikan sisältö on muuttunut. Tämän vuoksi useita vuosia kattavien mielekkäiden vertailujen tekeminen on vaikeaa.

3. PÄÄTÖKSEN 283/1999/EY MUKAISET KOMISSIION TOIMET

3.1 Kuluttajien terveys ja turvallisuus

3.1.1 Tiedekomiteoiden lausuntojen valmistelua ja laatimista varten toteutetut toimet

Tieteeseen perustuvaa päätöksentekoa koskevan periaatteen mukaisesti koko tieteellisen neuvonnan järjestelmää uudistettiin kesä-lokakuussa 1997 laadun, riippumattomuuden ja avoimuuden periaatteiden mukaisesti. Tieteellisen neuvonnan alan kulut muodostuvat pääasiallisesti tiedekomiteoiden palkkioista ja alustavista tieteellisistä tutkimuksista.

⁴ Huom.: Vuonna 1999 sidottuihin määriin sisältyy vuosien 1999 ja 2000 perusrahoitus.

Palkkiot maksetaan komission päätöksillä 97/404/EY⁵ ja 97/579/EY⁶ perustettujen komiteoiden (tieteellinen ohjauskomitea ja kahdeksan tieteellistä komiteaa) jäsenille ja ulkopuolisille asiantuntijoille, jotka neuvovat jäseniä tilapäiskokoonpanoissa. Tammikuun 1999 alun ja vuoden 2001 lopun välisenä ajanjaksona⁷ pidettiin yhteensä 1 144 kokousta (työryhmiä ja tiedekomiteoiden täysistuntoja). Näiden kokousten ansiosta komission tiedekomiteat hyväksyivät noin 200 tieteellistä raporttia ja noin 400 tieteellistä kannanottoa.

Komissio voi houkutella palkkioilla korkeatasoisia riippumattomia tutkijoita osallistumaan tiedekomiteoiden työskentelyyn. Vaikka palkkioita ei ole tarkoitettu korvaukseksi tehdystä työstä, ne on tarkoitettu korvaukseksi siitä ajasta, jonka tutkijat käyttävät kokouksiin osallistumiseen ja raporttien ja tieteellisten kannanottojen laatimiseen. Näillä kuluilla edistetään tiedekomiteoiden tehokasta työskentelyä ja taataan se, että elintarviketurvallisuuden ja kuluttajansuojan alojen riskien hallintaa koskevat komission ehdotukset perustuvat riippumattomiin tieteellisiin kannanottoihin tai raportteihin. Kaikille yhdeksälle tiedekomitealle vuosina 1999–2001 maksettavia korvauksia varten tehtyjen sitoumusten kokonaismäärä oli 4 450 000 euroa.

Alustavat tieteelliset tutkimukset ovat tarpeen nykyisen tietämyksen täydentämiseksi, jotta tiedekomiteat voisivat suorittaa tehtävänsä tai reagoida kriiseihin. Tehdyt tutkimukset ovat olleet lyhyen aikavälin tutkimuksia, ja niissä on keskitytty tiedekomiteoiden työssä esiin tulleisiin täsmällisesti määriteltyihin ongelmiin. Tämä takaa tarvittavan riippumattomuuden sellaisten ongelmien selvittämisessä, joita ei tutkita missään muualla.

Tutkimukset koskivat erityisesti seuraavia aiheita: karjanhoidossa käytettyjen hormonien ja hormonaalisia vaikutuksia aiheuttavien aineiden terveysvaikutukset, hiusvärien ainesosat ja niistä kuluttajille mahdolliset aiheutuvat terveysriskit, hullun lehmän taudin (BSE) tartuntariskin ehkäisemiseksi kiellettyjen aineiden jäämien määrällinen arviointi tietyissä karjatuotteissa, kuparin käyttö eläinrehussa ja riskinarvioinnin yhdenmukaistaminen. Tiedekomiteoille toimitettiin tietoja myös tutkimusta ja teknologian kehittämistä koskevan viidennen puiteohjelman kaltaisista yhteisön ohjelmista rahoitetuista tutkimushankkeista.

Vuonna 1999 Euroopan komissio pyysi kolmea tieteellisen ohjauskomitean vaikutusvaltaista jäsentä tarkastelemaan tieteellisen neuvonnan järjestämistä asiantuntijoiden palkkaamisessa käytetystä uudesta järjestelmästä ja työskentelymenetelmistä vuodesta 1997 alkaen saatujen kokemusten valossa. Heidän laatimassaan raportissa⁸ todetaan, että komissio on edistynyt merkittävästi tieteellisen neuvonnan järjestämisessä. Kyseisten kolmen vaikutusvaltaisen tutkijan tekemä erittely ja heidän antamansa suositukset ovat vaikuttaneet komission elintarvikkeiden turvallisuudesta tammikuussa 2000 antamassa valkoisessa kirjassa⁹ esittämiin ehdotuksiin ja Euroopan elintarvikeviranomaisen perustamiseen.

Kyseistä raporttia sekä vuosina 1999–2001 suoritettavia alustavia tieteellisiä tutkimuksia ja erittelyjä varten tehtyjen sitoumusten kokonaismäärä on noin 470 000 euroa.

---

⁵ EYVL L 169, 27.6.1997.

⁶ EYVL L 237, 28.8.1997.

⁷ Ilmoitetut luvut koskevat 20.2.2002 päättynyttä ajanjaksoa.

⁸ The future of scientific advice in the EU – A European Food and Public Health Authority (tieteellisen neuvonnan tulevaisuus Euroopan unionissa – elintarvikkeista ja kansanterveydestä vastaava Euroopan viranomainen), joulukuu 1999. Ks. myös liite, 2.3 kohta.

⁹ KOM(1999) 719 lopullinen, 12. tammikuuta 2000.

Tiedekomiteoiden työhön liittyvät lisäkustannukset koskevat tiedekomiteoiden esityslista-luonnosten, kokospöytäkirjojen ja hyväksytyjen tieteellisten kannanottojen julkaisemista Internetissä. Lisäksi tieteellisiä kannanottoja on julkaistu CD-ROM-muodossa ja joitakin valikoituja tieteellisiä raportteja ja konferensseja on julkaistu painetussa muodossa. Nämä julkaisut ovat tärkeitä tieteellistä neuvontaa koskevien avoimuusvaatimusten täyttämisen ja tiedeyhteisölle tapahtuvan yleisen tiedottamisen kannalta. Lisäksi joissain tapauksissa alustavat kannanotot julkaistaan Internetissä, jotta tutkijat kaikkialla maailmassa voisivat esittää huomautuksia ja jotta varmistetaan, että kaikki käytettävissä oleva tieto on otettu huomioon.

3.1.2 Elintarvike-, eläinlääkintä- ja kasvinsuojelualan valvonnan asiantuntemus ja tarkastukset

Komission elintarvike- ja eläinlääkintätoimisto suorittaa tarkastuskäyntejä jäsenvaltioiden ja yhteisön ulkopuolisten maiden kansallisten viranomaisten elintarvikkeiden turvallisuuden valvonnassa käyttämien järjestelmien arvioimiseksi. Jäsenvaltioiden kansalliset asiantuntijat osallistuvat moniin elintarvike- ja eläinlääkintätoimiston tarkastajien¹⁰ tarkastuskäynteihin. Keskimäärin 112 erilaista jäsenvaltioiden nimittämää asiantuntijaa (vuotta kohti) osallistui 123:een elintarvike- ja eläinlääkintätoimiston tarkastuskäyntiin vuosina 1999, 2000 ja 2001.

Tämän alan menot koskevat näille elintarvike- ja eläinlääkintätoimiston tutkimusryhmien kansallisille asiantuntijoille maksettavia palkkioita. Niiden ansiosta komissio voi

- käyttää sellaista teknistä asiantuntemusta, jota sillä ei välttämättä ole oman tarkastushenkilöstönsä keskuudessa
- lisätä elintarvike- ja eläinlääkintätoimiston toiminnan avoimuutta
- lisätä tutkimustoimintaansa
- helpottaa sellaisten ajatusten ja tietojen vaihtoa, jotka auttavat ymmärtämään paremmin yhteisön lainsäädäntöä ja yhdenmukaistamaan eri jäsenvaltioiden toimintatapoja.

Kansalliset asiantuntijat osallistuivat myös valmistelutilaisuuksiin ennen tarkastusten suorittamista. Näiden toimien kokonaiskustannukset vuosina 1999–2001 olivat 1 065 000 euroa.

Tämän alan toimista aiheutuvat ylimääräiset menot koskevat tarkastusten suunnittelussa ja johtamisessa käytettävän tietokonejärjestelmän kehittämistä ja ylläpitämistä sekä tarkastuskertomusten julkaisemista Internetissä. Tarkastuskertomukset julkaistaan avoimuusvaatimusten täyttämiseksi. Tarkastuksen kohteena olevan maan viranomaisten huomautukset julkaistaan samanaikaisesti.

3.1.3 Tekninen asiantuntemus muiden kuin elintarvikkeina käytettävien tuotteiden riskien arvioimiseksi

Muiden kuin elintarvikkeina käytettävien tuotteiden riskien hallitsemisen osalta teknistä asiantuntemusta on käytetty ensisijaisesti yleistä tuoteturvallisuutta koskevan muutetun

---

¹⁰ Ks. esim. komission asiantuntijoiden jäsenvaltioissa paikalla tekemiä eläinlääkintäalan tarkastuksia koskevista tietyistä yksityiskohtaisista säännöistä 4 päivänä helmikuuta 1998 tehdyn komission päätöksen 98/139/EY 4 artikla.

direktiivin laatimiseen ja vaarallisista tuotteista ilmoittamista koskevien järjestelmien käyttöön. Asiantuntemusta on käytetty erityisesti seuraavissa asioissa:

- * EU:n yhteisten suuntaviivojen kehittäminen kuluttajien terveyden ja turvallisuuden kannalta vakavien vaarojen määrittämiseksi nopean tietojenvaihtojärjestelmän yhteydessä
- * komission avustaminen yleistä tuoteturvallisuutta koskevan direktiivin muuttamiseen liittyvien teknisten näkökohtien osalta
- * sellaisten erityisten tuotteiden, joiden riskeistä ilmoitettiin ns. nopean hälytysjärjestelmän yhteydessä, riskien arvioiminen (esim. tikapuut, lastenrattaat ja saranatuolit).

Euroopan parlamentti ja neuvosto hyväksyivät muutetun direktiivin **yleisestä tuoteturvallisuudesta** joulukuussa 2001.

Lisäksi tehtiin Eurobarometri-mielipidemittaus, jossa kartoitettiin kuluttajien näkemyksiä CE-merkinnästä. Siinä kävi ilmi, etteivät kuluttajat useinkaan ymmärrä CE-merkinnän tarkoitusta, vaan pitävät sitä usein laatu- tai tehomerkinä. Komissio aikoo puuttua tähän ongelmaan piakkoin annettavassa tiedonannossa, jossa käsitellään uuden lähestymistavan edistämistä.

Edellä mainitun kaltaisia menoja koskevien sitoumusten kokonaismäärä tässä tarkasteltavien kolmen vuoden aikana on noin 350 000 euroa. Teknistä asiantuntemusta elintarvikkeiden riskien arvioimiseksi tarkastellaan luvuissa 3.1.1. ja 3.1.4.

3.1.4 Yhteisen tutkimuskeskuksen asiantuntemuksen käyttäminen

Yhteisen tutkimuskeskuksen asiantuntemusta käytettiin tieteellisen pohjatyön tarjoamiseksi kolmen nopean *post mortem* BSE-testin arvioimiseksi. Tieteellinen ohjauskomitea validoi tulokset. Tämän perusteella komissio on hyväksynyt kolme *post mortem* BSE-testiä sellaisina kuin ne esitetään tiettyjen tarttuvien spongiformisten enkefalopatioiden ehkäisyä, valvontaa ja hävittämistä koskevista säännöistä annetussa asetuksessa N:o 999/2001¹¹. Testejä käytetään laajasti kaikissa jäsenvaltioissa ja yhteisön ulkopuolisissa maissa. Menojen määrä oli noin 1 280 000 euroa vuosina 1999–2001.

3.1.5 Vaarallisia tuotteita ja palveluja sekä mahdollisia riskejä koskevan tiedon levittäminen

Nopea tietojenvaihtojärjestelmä (RAPEX) kattaa elintarvikkeet ja muut kuin elintarvikkeina käytettävät tuotteet. Se on tärkein väline kuluttajien terveys- ja turvallisuusriskejä koskevien tietojen vaihdossa ja jakamisessa komission ja jäsenvaltioiden välillä. RAPEX-järjestelmän käsittelemien ilmoitusten lukumäärä on kasvanut tasaisesti tarkasteltavana olevan ajanjakson kuluessa, mikä osoittaa, että järjestelmä vastaa kasvavaan tarpeeseen.

Sisäisen arvioinnin sekä jäsenvaltioiden RAPEX-yhteyspisteisiin vuonna 1999 tehtyjen käyntien ja niiden kanssa tuolloin käytyjen keskustelujen jälkeen on tehty merkittäviä investointeja järjestelmän tehostamiseksi entisestään. Elintarvikkeita ja muita kuin elintarvikkeina käytettäviä tuotteita varten on kehitetty erilliset ilmoitusjärjestelmät, joilla ennakoidaan järjestelmän tulevaa laajentamista eläinrehuun ja elintarvikkeiden ja rehun tuonnin valvontaan. Faksiin perustuva ilmoitusjärjestelmä korvattiin sähköisellä ilmoitusjärjestelmällä. Elintarvikkeita ja rehua koskeva uusi nopea hälytysjärjestelmä on

---

¹¹ EYVL L 147/1, 31.5.2001.

otettu käyttöön vuonna 2002. Tämän alan kustannusten kokonaismäärä oli noin 800 000 euroa.

Tämän alan muut menot aiheutuvat asiantuntijoiden kokouksesta, jossa määritellään sähköisen Europhyt-järjestelmän tuleva kehitys ja asetetaan sitä koskevat ensisijaiset tavoitteet. Järjestelmää käytetään pilaantuneiden kasvi- ja kasvituote-erien pysäyttämistä koskevien tietojen vaihtoon jäsenvaltioiden ja komission välillä. Rahoituksen avulla julkaistiin myös naudan spongiformista enkefalopatiaa koskevan ohjeiston kolmas ajantasaistettu painos ja asiakirjat kansainvälisestä konferenssista, jossa käsiteltiin lääkeresistenttien mikrobikantojen torjumista ja niistä ihmisille mahdollisesti aiheutuvia terveysvaikutuksia.

3.2 Kuluttajien taloudellisten ja oikeudellisten etujen turvaaminen tavaroiden ja palvelujen osalta

3.2.1 Toimet markkinavalvontaan osallistuvien tahojen yhteistyön parantamiseksi

Kansainvälinen markkinointia valvovan verkoston (International Market Supervision Network, IMSN) eurooppalaisten jäsenten välisen entistä tiiviimmän yhteistyön edistämiseksi komissio on tehnyt investointeja uusien sähköisten välineiden kehittämiseksi erityisiä harhaanjohtavia markkinakäytäntöjä ja markkinavalvonnan parhaita käytäntöjä koskevaa nopeaa tietojenvaihtoa varten. Järjestelmästä saadut kokemukset osoittavat sen, että tehokas hallinnollinen yhteistyö edellyttää muodollisempia järjestelyjä, kuten tällaista toimintaa varten laadittua lainsäädäntökehystä. Kuluttajansuojasta annetun vihreän kirjan seuranta koskevassa tiedonannossa¹² komissio sitoutui esittämään ehdotuksen tällaista lainsäädäntövälinettä varten vuoden 2002 loppuun mennessä.

3.2.2 Toimet tavaroiden ja palvelujen toimittamiseen liittyvien kuluttajien oikeuksien noudattamisen turvaamiseksi

Tämän alan toimet koskevat sääntelytoimintaa koskevaa valvontaa, tiedonkeruuta, täytäntöönpanotutkimuksia ja mielipidemittauksia sekä etenkin seuraavia seikkoja:

* Komissio otti käyttöön kohtuuttomia sopimusehtoja koskevan tietokannan (CLAB) kuluttajien oikeuksien soveltamisen ja täytäntöönpanon valvomiseksi kuluttajasopimusten kohtuuttomista ehdoista annetun neuvoston direktiivin 93/13/ETY¹³ mukaisesti sekä sen varmistamiseksi, että asiaa koskeva oikeuskäytäntö on helposti saatavilla kaikissa jäsenvaltioissa. Tämän alan menot koskevat tietojen keruuta ja erittelemistä sekä atk-tukea tietokannan helppokäyttöisyyden säilyttämiseksi ja parantamiseksi. Menojen kokonaismäärä on lähes miljoona euroa.

CLAB-kokeilua on kehitettävä ja parannettava edelleen. Vaikka tietokannan käyttö on lisääntynyt, se on edelleen suhteellisen vähäistä. Vaikuttaa siltä, että tietojen syöttäminen edellyttää vielä yhdenmukaistamista. CLAB-toiminta-arviointi on tarkoitus toteuttaa vuosina 2004¹⁴.

CLAB-tietokannan tietoja käytettiin direktiivin 93/13/ETY täytäntöönpanoa vuonna 2000 koskevassa neuvostolle ja Euroopan parlamentille osoitetussa kertomuksessa. Lisäksi CLAB-

---

¹² Julkaistaan myöhemmin EYVL:ssä.

¹³ EYVL L 95, 21.4.1993.

¹⁴ Ks. liite, 5.6 kohta.

tietokanta tarjoaa mallin, jonka avulla voidaan valvoa kaikkea EU:n kuluttajansuojalainsäädäntöä. Komissio katsoo, että kansallisten viranomaisten roolia tämäntyyppisen valvontavälineen käyttäjänä olisi kehitettävä edelleen, erityisesti täytäntöönpanoa koskevan yhteistyön osalta.

Ylimääräiset menot koskevat seuraavia asioita:

- * Kohtuuttomia sopimusehtoja koskevien konferenssiraporttien saattaminen painettuun muotoon direktiivin 93/13/ETY soveltamista koskevan keskustelun pohjaksi.

- * Yleistä tuoteturvallisuutta koskevan direktiivin täytäntöönpanoa koskeva tutkimus, jota käytettiin komission Euroopan parlamentille ja neuvostolle osoittaman raportin¹⁵⁾ sekä yleistä tuoteturvallisuutta koskevan direktiivin uudelleenmuotoilua koskevan komission ehdotuksen¹⁶⁾ perustana.

- * Alustava tutkimus palvelujen turvallisuutta koskevien toimien tarpeesta ja ensisijaisista tavoitteista; tuloksia käytetään palvelujen turvallisuutta koskevien toimien tarpeellisuudesta annettavan tiedonannon pohjana.

- * Terveys- ja elintarvikevaatimuksia koskeva tutkimus harhaanjohtavasta mainonnasta annetun direktiivin¹⁷⁾ mahdollista muuttamista varten; muuttamista on lykätty, koska kysymystä tarkastellaan parhaillaan tulevaisuuden kuluttajansuojaa ja sen seurantaa käsittelevän vihreän kirjan yhteydessä.

- * Euroopan kansalaisia ja yleishyödyllisiä palveluja koskeva Eurobarometri-tutkimus¹⁸⁾ vuonna 2000; mielipidetutkimuksen tarkoituksena oli mitata kuluttajien tyytyväisyyttä monien palvelujen – muun muassa matkapuhelinpalvelujen ja kiinteän verkon puhelinpalvelujen, sähkö-, kaasun- ja vesihuollon, postipalvelujen, kaupunkiliikenteen ja kaupunkien välisen junaliikenteen – saatavuuteen, hintaan, laatuun, saatavilla oleviin tietoihin, sopimusehtoihin ja valitusten käsittelyyn. Vuonna 2001 tehty ryhmätutkimus antoi lisätietoja näistä kysymyksistä. Menojen kokonaismäärä oli lähes 300 000 euroa.

Tuloksia käytettiin komission syyskuussa 2000 antaman yleishyödyllisiä palveluja Euroopassa koskevassa tiedonannossa¹⁹⁾ sekä yleishyödyllisiä palveluja koskevassa komission vuoden 2001 vuosittaisessa arviointikertomuksessa, joka on osa yhteisön tuote- ja pääomamarkkinoiden toimintaa koskevaa Cardiffin raporttia. Lisäksi kyseiset tulokset vaikuttavat merkittävästi EU:n tämän alan politiikan laatimiseen ja toimiin.

- * Yhteisen maatalouspolitiikan (YMP) vaikutuksia kuluttajiin ja kuluttajahintoihin koskeva tutkimus. Tutkimustulokset vaikuttivat osaltaan YMP:n uudistuksen ja kuluttajajärjestöille tarkoitettujen julkaisujen perustana olleeseen politiikkaan.

Lisäksi komissio osallistui Suomen puheenjohtajakaudella järjestetyn yleishyödyllisiä palveluja ja kuluttajia koskevan konferenssin rahoittamiseen.

---

¹⁵⁾ Komission raportti Euroopan parlamentille ja neuvostolle, annettu 29 päivänä maaliskuuta 2000, yleisestä tuoteturvallisuudesta annetun direktiivin 92/59/ETY soveltamisesta saaduista kokemuksista [KOM(2000) 140 lopullinen].

¹⁶⁾ KOM(2000) 139 lopullinen, 29.3.2000.

¹⁷⁾ Direktiivi 84/450/ETY, EYVL L 250, 19.9.1984.

¹⁸⁾ Eurobarometri N:o 53 – lokakuu 2000.

¹⁹⁾ Komission tiedonanto "Yleishyödylliset palvelut Euroopassa", 20.9.2000; KOM(2000) 580.

3.2.2.1 Kuluttajia koskevien riitojen ratkaisumenettelyjen parantaminen erityisesti koehankkeiden avulla ja perustamalla tietokantoja

Tuomioistuinten ulkopuolisten elinten eurooppalaisen verkon (EEJ-verkko) perustamiseen käytettiin vuonna 2001 yli miljoona euroa. Verkon kokeiluvaihe kuluttajariitojen ratkaisemiseksi tuomioistuinten ulkopuolella käynnistettiin lokakuussa 2001, ja siihen osallistuvat myös Norja ja Islanti. Kussakin jäsenvaltiossa sijaitsevilla kansallisissa yhteyspisteissä eli selvityskeskuksissa annetaan kuluttajille tietoja ja avustetaan riita-asoiden saattamisessa vaihtoehtoisten riidanratkaisuelinten järjestelmään. Keskukset tarjoavat apua kuluttajille, kun ratkaistavana on riita jonkin toisen EU-maan toimittajan kanssa.

Verkko on tarkoitus saada täysin toimintavalmiiksi vuoden 2002 loppuun mennessä. Verkkoa luotaessa pyritään saavuttamaan mahdollisimman suuri synergiaetu hyödyntämällä eurooppalaisten kuluttajaneuvontakeskusten nykyistä verkkoa. Tätä toimea on tarkoitus arvioida ensimmäisen kerran kokeiluvaiheen päätyttyä vuonna 2003 yhdessä jäsenvaltioiden kanssa²⁰.

3.2.3 Toimet tasavertaisten toimintaedellytysten takaamiseksi kuluttajien taloudellisessa toiminnassa

Kuluttajien luottamusta rahoituspalveluihin ja niiden tarjoajiin arvioitiin vuosina 1999 ja 2001 suoritetuilla Eurobarometri-mielipidemittauksilla. Tulokset osoittivat, että kuluttajien luottamuksessa ja tyytyväisyydessä on parantamisen varaa ja ne tarjoavat tarvittavat taustatiedot, joiden avulla EU:n politiikkaa ja lainsäädäntöä voidaan muuttaa siten, että kuluttajansuojaan liittyvät oikeudet otetaan paremmin huomioon rahoituspalvelujen alalla. Tutkimukset kattoivat pankkipalvelut, vakuutukset, luotot ja kiinnitykset.

Kuluttajien edustajien ja pankkialan välinen **asuntolainoja** koskeva vuoropuhelu johti sopimukseen ohjeistosta, joka koski niitä tietoja, jotka asuntolainan tarjoajan on annettava kuluttajalle ennen sopimuksen tekemistä. Sopimus allekirjoitettiin 5. maaliskuuta 2001. Komissio antoi 1. maaliskuuta 2001 suosituksen, joka sisälsi vahvistetut menettelysäännöt ja jossa kehoitettiin asuntolainan tarjoajia noudattamaan niitä.²¹⁾

Kuluttajaneuvostossa keskusteltiin huhtikuussa 2000 **ylivelkaantumisesta**. Saadakseen tietoa asiasta komissio keräsi tilastotietoja jäsenvaltioiden välisen ylivelkaantuneisuuden laajuudesta. Tutkimustuloksista on apua komission työlle sosiaalista syrjäytymistä vastaan. Myös kulutusluottoja koskevaan direktiiviin²² tehtävät muutokset johtavat perustellumpaan ja harkitumpaan luotonantokäytäntöön.

Rahoituspalveluihin liittyvien toimien kokonaiskustannukset ovat noin miljoona euroa.

3.2.3.1 Euron käyttöönotto

Euroopan komissio, erityisesti terveys- ja kuluttaja-asoiden pääosasto, on työskennellyt vuodesta 1996 kuluttajien tarpeiden määrittämiseksi euron käyttöönoton osalta ja jotta näihin tarpeisiin voitaisiin vastata mahdollisimman hyvin. Tärkeimpänä tavoitteena oli helpottaa kuluttajien siirtymistä euroon, suojella kuluttajien etuja ja siten edistää kuluttajien luottamusta

---

²⁰ Ks. liite, 5.5 kohta.

²¹ Komission suositus tiedoista, jotka asuntolainojen tarjoajan on annettava kuluttajalle ennen sopimuksen tekemistä (tiedoksiannettu numerolla K(2001) 477).

²² KOM (2002) 443 lopullinen, 11.9.2002.

ja tukemista. Vaikka päävastuu joustavan euroon siirtymisen takaamisesta oli jäsenvaltioilla, myös komission osuus järjestelyjen toteuttamisessa oli merkittävä. Tämän alan toimet olivat osa laajempaa neuvonta-, koordinointi- ja seurantaohjelmaa, joka koski kaikkia kuluttajien euroon siirtymiseen liittyviä näkökohtia. Niistä voidaan mainita muun muassa seuraavat toimet:

* "Euroon siirtyminen helpoksi" -konseptin mukaiset toimet tiedotus- ja valistusmateriaalin kehittämiseksi niille, joille uuteen valuuttaan sopeutuminen voi aiheuttaa vaikeuksia (esimerkiksi vanhukset sekä näkö-, kuulo- ja kehitysvammaiset), ja verkoston perustaminen kouluttajien perehdyttämiseksi kyseisen aineiston käyttöön. Aineisto kehitettiin kohdeväestöön kuuluvien koeryhmien määrittelemien tarpeiden pohjalta. Näin laadittu aineisto testattiin mielipidemittausten ja kvalitatiivisten tutkimusten avulla. Kansalaisjärjestöjä, jotka toimivat kuluttajajärjestöjen henkilöstön parissa ja niiden kohderyhmien parissa, joiden kannalta euron käyttöönottoon liittyy eniten epävarmuustekijöitä, opastettiin käyttämään kyseistä aineistoa, kun ne perehdyttävät kohderyhmiä euron käyttöön. Jäsenvaltiot ovat käyttäneet ja monistaneet "Euroon siirtyminen helpoksi" -materiaalia edellä mainituille kohderyhmille suunnatuissa valistuskampanjoissa.

* Vuosittaiset ryhmätutkimukset ja mielipidemittaukset kuluttajien asenteiden kehittymisen ja euroon siirtymisen osalta mahdollisesti ilmenevien ongelmien selville saamiseksi.

* Toimet hintojen kaksoismerkintöjä, pankkien palvelumaksuja ja kuluttajatiedotusta koskevien hyvien käytäntöjen noudattamisen kannustamiseksi ja seuraamiseksi. Nämä toimet sisälsivät muun muassa kuluttajajärjestöjen ja elinkeinonharjoittajien järjestöjen välisen kuluttajien luottamuksen vahvistamiseksi tehtyjä EuroLogo-sitoumuksia koskevan sopimuksen seurannan.

Kaikkien euron käyttöönottoa koskevien Euroopan komission toimien arviointi on nyt käynnissä²³. Eurobarometri-mielipidemittaukset²⁴ ovat jo antaneet joitakin tietoja näiden toimien tähänastisista vaikutuksista. Lähes 40 prosenttia EU:n kansalaisista ilmoitti kuulleensa erityisryhmille suunnatuista ns. "Euroon siirtyminen helpoksi" -toimista. Lisäksi 12 prosenttia ilmoitti hyötynensä toimista suoraan. Lähes 50 prosenttia vastanneista on nähnyt Eurologon myymälöissä, ja yli 20 prosenttia ilmoitti, että kyseisen tunnuksen esillä pitäminen myymälässä lisää heidän luottamustaan kyseiseen myymälään.

Näihin toimiin käytettiin lähes 7 miljoonaa euroa vuosina 1999–2001. Kuluttajajärjestöt ja muut kansalaisjärjestöt, konsulttiyritykset, tuotantoyhtiöt ja levityksestä vastaavat yritykset osallistuivat niihin.

3.2.4 Toimet ympäristöväittämien seuraamiseksi

Ympäristöväittämiä koskevan vuonna 1998 suoritettujen tutkimuksen jälkeen laadittiin ympäristöväittämien tarkistamista ja hyväksymistä koskevan EU-järjestelmän suuntaviivat. Kyseistä työtä oli tarkoitus käyttää lainsäädäntötoimien perustana harhaanjohtavaa mainontaa koskevan direktiivin suunnitellun tarkistuksen yhteydessä. Direktiivin tarkistusta on lykätty, ja kyseisiä asioita tarkastellaan tulevaisuuden kuluttajansuojaa koskevassa vihreässä kirjassa.

---

²³ Ks. liite, 5.2 kohta.

²⁴ Tässä esitetyt tiedot ovat peräisin Eurobarometristä 57.1 – kevät 2002.

3.2.5 Sellaisten toimien kehittäminen ja tukeminen, joiden tarkoituksena on helpottaa oikeussuojan saatavuutta ja tehostaa tavanomaisia tuomioistuinten ulkopuolisia menettelyjä

Oikeussuojan saatavuuden helpottamiseksi rahoitetut toimet ovat koskeneet kuluttajia koskevia riitoja varten laaditun eurooppalaisen kuluttajavalituslomakkeen käytön edistämistä ja sen arviointia. Tämän alan menojen kokonaismäärä on 500 000 euroa. Valituslomakkeen tarkoituksena on parantaa kuluttajariitoihin ratkaisua hakevien kuluttajien ja yritysten välistä tiedonkulkua. Vuonna 1999 suoritettu Eurobarometri-mielipidemittaus²⁵ osoitti, että 7 prosenttia EU:n kansalaisista oli nähnyt lomakkeen tai kuullut siitä. Sitä kokeiltiin vuosina 1999 ja 2000 kymmenessä jäsenvaltiossa. Tarkoituksena oli kannustaa kuluttajia valituslomakkeen käyttöön, avustaa heitä siinä ja seurata joitakin tapauksia, joissa lomaketta käytettiin. Koehankkeen arviointi osoitti, että lomake saattaa olla hyödyllinen väline kuluttajien tekemistä valituksista tiedottamiseksi ja kuluttajariitojen ratkaisemiseksi, koska riidat ratkaistiin lähes puolessa tarkastelluista tapauksista.

3.2.6 Toimet kuluttajille tietoyhteiskunnassa aiheutuvien erityisriskien ja mahdollisten etujen arvioimiseksi

Asianosaisten kanssa käytyjen keskustelujen perusteella toteutettiin toimia, joilla helpotetaan sidosryhmien kanssa käytävää keskustelua ja menettelytapaohjeista sekä niihin liittyvistä turvallisuus- ja luotettavuusmerkinnöistä (trustmark) sopimista kuluttajien luottamuksen lisäämiseksi sähköistä kaupankäyntiä kohtaan. Keskustelut koskivat erityisesti mahdollisuuksia luoda selkeä ja luja kehys sääntelemään sähköisen kaupankäynnin alalla suoritettavaa valtuuttamista ja riippumatonta verifiointia. Toimet johtivat joulukuussa 2001 kuluttajien ja yritysten edustajien väliseen käänteentekevään sopimukseen kuluttajille suunnattua verkkomyyntiä koskevista hyvistä liiketoimintakäytännöistä. Sopimuksella tehdään tietä sellaisten EU:n laajuisten perusperiaatteiden soveltamiselle, joiden ansiosta kuluttajat ja yritykset voivat hyötyä sähköisestä kaupankäynnistä täysimääräisesti ja käyttää paremmin sisämarkkinoita.

Komissio osallistui myös Saksan puheenjohtajakaudella järjestetyn kuluttajia ja sähköistä kaupankäyntiä koskevan konferenssin rahoittamiseen.

3.2.7 Toimet tietosuojan ja yksityisyyden suojan edistämiseksi

Terveys- ja kuluttaja-asioiden PO on avustanut muita komission yksiköitä yhteisön politiikan ja EU:n lainsäädännön kehittämisessä tällä alalla. Tästä ei ole aiheutunut kustannuksia.

3.2.8 Kuluttajien taloudellisten ja oikeudellisten etujen laaja-alainen turvaaminen

Muiden kuin oikeudellisesti sitovien määräysten (soft law) käyttöä koskevien hyvien toimintatapojen määrittämisen tukemiseksi ja sen selvittämiseksi, miten kuluttajat voisivat hyödyntää näitä hyviä toimintatapoja Euroopan unionissa, järjestettiin seminaari, johon osallistui kyseisten määräysten käyttöön perehtyneitä oikeusoppineita.

Lisäksi pidettiin kaksi seminaaria (Portugalissa ja Ruotsissa) ja suoritettiin tutkimus kaupankäyntiä koskevan yleisen lainsäädäntökehyksen toteutettavuudesta osana kuluttajan-suojaa koskevaa vihreää kirjaa koskevia komission valmisteluja. Tutkimuksessa verrattiin

---

²⁵ Marras-joulukuussa 1999 tehty Eurobarometri-tutkimus 52.1.

EU:n ja Yhdysvaltojen kansallista kuluttajalainsäädäntöä ja selvitettiin mahdollisuuksia uudistaa EU:n lainsäädäntöä.

Hintaindeksitutkimuksista, tilastotietojen keräämisestä, kuluttajille tarjottuja tuotteita koskevista EU:n sisäisten kuluttajahintojen vertailuista ja kuluttajapolitiikkaan liittyviä keskeisiä tietoja esittelevästä julkaisusta "Consumers in Europe – Facts and Figures"²⁶ aiheutui yhteensä noin 500 000 euron kustannukset. Ylimääräiset kustannukset koskevat kansallisen ja EU:n kuluttajalainsäädännön luettelointia, EU-politiikan kuluttajiin kohdistuvien vaikutusten arviointimenetelmien kehittämiseen myönnettävää teknistä apua, Belgian puheenjohtajakaudella järjestettyä kuluttaja-asiakonferenssia sekä Australian ja Japanin virkamiesten kanssa pidettyä kokousta, jossa tarkasteltiin mahdollisuuksia kehittää kuluttaja-asioita koskevaa kahdenvälistä yhteistyötä.

3.3 Kuluttajille suunnattu valistus ja tiedottaminen

3.3.1 Toimet kuluttajille suunnatun tiedottamisen parantamiseksi

Terveys- ja kuluttaja-asioden pääosaston Internet-sivusto on ollut avainasemassa tiedotettaessa politiikan kehityksestä kuluttajille ja muille sidosryhmille, kuten päätöksentekijöille, tutkijoille, mielipidejohtajille ja lehdistölle sekä kuluttaja- ja muille vaikuttajajärjestöille EU:ssa ja muualla tapahtuvan tiedottamisen osalta. Kolmea aihealuetta käsittelevä uusi terveys- ja kuluttajansuojasivusto otettiin käyttöön heinäkuussa 2000. Sivustoa päivitettiin päivittäin (keskimäärin 200 sivun viikkovauhtia). Elintarviketurvallisuutta ja eläinten terveyttä koskevan sivuston luominen saatettiin päätökseen vuoden 2001 lopussa. Lisäksi aloitettiin valmistelut nykyisten kuluttaja-asioita ja kansanterveyttä koskevien sivustojen rakenteen uudistamiseksi. Tilaa jille lähetettävää päivittäistä "Mitä uutta?" -sähköposti-ilmoitusta ja postilaatikkopalveluja parannettiin.

Kuukausittainen kävijämäärä on kasvanut tasaisesti noin 100 000 kävijästä vuonna 1999, 360 000 kävijään heinäkuussa 2000 ja yli 1 000 000 kävijään joulukuussa 2001, mikä osoittaa sivuston tulleen tarpeeseen. Vuonna 1999 aloitetun päivittäisen "Mitä uutta?" sähköpostipalvelun tilaajamäärä oli 11 400 joulukuussa 2001. Kävijätutkimukset vuosina 1999, 2000 ja 2001 osoittivat, että palveluun ollaan tyytyväisiä,²⁷ ja niistä saatiin hyödyllisiä parannusehdotuksia.

Internet-sivuston laatimisen ja muun tietotekniikan kehittämisen kokonaiskustannukset olivat noin 1,3 miljoonaa euroa. Vuodesta 2001 lähtien kyseinen määrä on sisältänyt myös Consumer Voice -uutiskirjeen version tietoteknistä kehittämistä ja muita siitä aiheutuvia kuluja varten myönnetyn tuen.

Kuluttajapolitiikkaa käsittelevä Consumer Voice -lehti alkoi ilmestyä vuoden 1998 puolivälissä, ja se ulotettiin myöhemmin kattamaan myös elintarviketurvallisuutta koskevat kysymykset. Lehti postitettiin noin 15 000 tilaajalle. Moniväripainatuksella valmistettu lehti, jolla oli hidas valmistus- ja jakeluaikataulu, osoittautui riittämättömäksi välineeksi voidakseen vastata monikielisen yleisön tarpeeseen saada tietoja nopeasti kehittyvästä elintarviketurvallisuuden alan politiikasta. Vuonna 2000 suoritettua sisäisen arvioinnin jälkeen Consumer Voice -lehden julkaiseminen painetussa muodossa lopetettiin vuodesta 2001 alkaen. Sidosryhmille, vaikuttajille ja asianomaisille toimipisteille suunnatun tiedottamisen riittävän

---

²⁶ Eurostat, 2001.

²⁷ Tulokset ovat saatavilla osoitteessa
http://europa.eu.int/comm/dgs/health_consumer/feedback/feedback04r_en.html

nopeuden varmistamiseksi päätettiin sen sijaan julkaista kuukausittain sähköinen uutiskirje. Uutiskirjeessä luodaan nopea yleiskatsaus viimeaikaiseen kehitykseen, ja se sisältää linkkejä yksityiskohtaisempia tietoja sisältäville Internet-sivustoille.

Siirtyminen useammin ilmestyvään ja sähköisesti toimitettavaan ja levitettävään julkaisuun on osoittautunut kustannustehokkaammaksi ja politiikan laatimisen avoimuuden tarpeen kannalta soveltuvammaksi ratkaisuksi. Consumer Voice -lehteä koskevien maksusitoumusmäärärahojen kokonaismäärä oli noin 700 000 euroa. Uutiskirjeen laatimisessa käytetään apuna Internet-sivuston parissa työskentelevän atk-henkilöstön teknistä osaamista.

3.3.1.1 Toimet tuotteiden turvallisuutta koskevan tietämyksen lisäämiseksi

Kuluttajat ovat viime vuosien aikana kiinnittäneet suurta huomiota elintarviketurvallisuuteen. Vuonna 1997 suoritetussa Eurobarometri-tutkimuksessa todettiin, että lähes 68 prosenttia Euroopan kansalaisista oli huolissaan elintarvikkeiden turvallisuudesta ja vaati parempaa tiedottamista siihen liittyvistä kysymyksistä. Kuluttajien luottamuksen palauttamiseksi komissio on elintarvikkeiden turvallisuutta koskevassa valkoisessa kirjassa esittämänsä lainsäädäntöohjelman lisäksi käynnistänyt **elintarviketurvallisuutta koskevia tiedotus- ja valistuskampanjoita**.

Kampanjat toteutettiin hajautetusti, ja ne kehitettiin ja toteutettiin kansallisesti viestien ja välinevalikoimien kansallisiin tarpeisiin mukauttamisen helpottamiseksi. Vuosina 1998–1999 keskityttiin elintarvikkeiden merkitsemiseen ja elintarvikkeiden sekä geneettisesti muunnettujen organismien alkuperän jäljitettävyyteen. Vuosina 2000–2001 etusija annettiin erityisille kohderyhmille suunnatuille elintarvikehygieniaan keskittyville valistus-kampanjoille.

Elintarviketurvallisuutta koskevien kampanjoiden toteutuksen arviointi suoritettiin ensimmäisinä kahtena vuonna eli vuosina 1998 ja 1999²⁸. Tulokset olivat yleisesti ottaen myönteisiä, mutta lisäksi todettiin, että kansalliset kampanjat poikkesivat toisistaan huomattavasti tehokkuudeltaan. Tulosten perusteella päätettiin siirtää kampanjoiden pääpaino tiedottamisesta valistamiseen, rajoittaa kohderyhmiä sekä hajauttaa käsitteenmuodostusta ja toteutusta edelleen.

Yleisesti ottaen kansallisten kampanjoiden jatkuvuuden hyödyt ovat vuosien mittaan tulleet selvästi ilmi. Elintarviketurvallisuudesta tiedottamisessa käytettävien välineiden kehittämisessä on edistytty. Kodin elintarvikehygieniaan liittyvien käytännön näkökohtien esiin tuominen kampanjoiden yhteydessä kuluttajien tutustuttamiseksi elintarviketurvallisuuden käsitteeseen on osoittautunut hyödylliseksi. Kampanjoissa on yleisesti ottaen onnistuttu saattamaan yhteen eri osapuolet (viestinnän asiantuntijat, kuluttajajärjestöt, kansalliset viranomaiset ja julkiset elimet sekä elintarvikeketjuun osallistuvat tahot) toteutettaessa elintarviketurvallisuutta koskevia yhteisiä toimia.

On vaikea arvioida, miten paljon apua kampanjoista on ollut kuluttajien luottamuksen palauttamisessa elintarviketurvallisuuteen. Asiaan vaikuttavat monet eri tekijät, jotka vaihtelevat maittain. Eri maiden välillä on suuriakin eroja sen mukaan, luottavatko kuluttajat yleisesti ottaen kansallisiin elintarvikevalvontaviranomaisiin vai epäilläkö viranomaisten pätevyyttä ja onko elintarvikeketjun vastuualueista erimielisyyttä. Myös elintarvikekriisien esiintyvyys kansallisella tasolla on tärkeä tekijä. Kansallisilla viranomaisilla näyttää siten

---

²⁸ Ks. liite, 2.2 kotha.

olevan komissiota suuremmat mahdollisuudet päättää kulloisiinkin yhteistyökumppaneihin perustuvien kampanjoiden tulevista suuntauksista ja seurannasta. Vuosina 1999–2001 toteutettuihin elintarviketurvallisuuskampanjoihin sidottiin yhteensä noin 12,6 miljoonaa euroa.

Koska vuonna 2001 järjestetty kolmas vuosittainen kuluttajapäivä keskittyi elintarviketurvallisuuteen ja elintarvikkeiden laatuun, toimet tiedotusvälineiden huomion kiinnittämiseksi tähän tapahtumaan jäsenvaltioissa yhdistettiin käynnissä oleviin elintarviketurvallisuuskampanjoihin. Tapahtumia järjestettiin 13 maassa, ja kustannusten määrä oli yhteensä 230 897 euroa. Tiedotusvälineiden osallistuminen näihin kansallisiin tapahtumiin sekä puheenjohtajakauden tapahtumaan ja konferenssiin Brysselissä oli tyydyttävää.

3.3.2 Kestävien kulutustottumusten ja tuotantotapojen tarvetta koskevan tietämyksen lisääminen kuluttajien keskuudessa

Vuosia 1999–2001 koskevassa kuluttajapoliittisessa toimintasuunnitelmassa ei määrätty tämällyypisiä toimia koskevan politiikan kehittämisestä tai painopistealueista²⁹. Toimet rajattiin ympäristöasioiden pääosaston tiedotustoimiin, kuten kulutustavaroille myönnettävien ympäristömerkkien kehittämiseen, liittyvien politiikkojen tukemiseen. Tämän vuoksi tällä alalla ei ollut mitään menoja.

3.3.3 Toimet tiettyjä tuotteita ja palveluja koskevan kuluttajavalistuksen tehostamiseksi erityisesti vertailutestien avulla

Vuonna 1999 toteutettiin Eurobarometri-tutkimus elintarvikkeiden merkintöjä koskevien tietojen hankkimiseksi kuluttajien tarpeista ja asenteista. Tulokset otettiin huomioon elintarvikkeiden merkitsemistä koskevaa nykyistä lainsäädäntöä koskevassa tarkistuksessa ja geneettisesti muunnettujen elintarvikkeiden merkintöjä ja alkuperän jäljitettävyyttä koskevassa heinäkuussa 2001 esitetystä ehdotuksessa.

Eurooppalaisten kuluttajaneuvontakeskusten (ks. luku 3.3.5) rooli jäsenvaltioiden välistä kaupankäyntiä koskevien vertailutestien ja tutkimusten tekemisessä on tullut entistä tärkeämmäksi.

3.3.4 Toimet kuluttajavalistuksen kehittämiseksi erityisesti kouluissa

Komissio on rahoittanut vuosien mittaan koehankkeita, joilla edistetään kuluttajavalistuksen sisällyttämistä koulujen kansallisiin opetusohjelmiin. Tällaisen hankkeen aloittamiseen käytettiin Yhdistyneessä kuningaskunnassa noin 400 000 euroa vuonna 1999 sen jälkeen kun samankaltaisia hankkeita oli toteutettu Kreikassa, Portugalissa ja Espanjassa. Tulosten arviointi osoitti, että tämänkaltaisten koehankkeiden vaikutukset ovat yleensä vain kansallisia. Hankkeissa keskityttiin useimmiten kansalliseen kuluttajaympäristöön eikä EU:n tason saavutuksiin ja yhtenäismarkkinoiden etuihin. Tämän vuoksi katsottiin, että Euroopan komissio oli jo tehnyt tältä osin voitavansa kannustaessaan sisällyttämään kuluttajavalistuksen koulujen opetusohjelmiin koehankkeiden avulla.

Nuori kuluttajana -kilpailu on ollut vuosien ajan kuluttajavalistuksen kouluissa tapahtuvan edistämisen avaintoimi. Kustannusten kokonaismäärä oli tältä osin lähes 2,5 miljoonaa euroa vuosina 1999–2001. Vuonna 2002 tehdyssä sisäisessä arvioinnissa³⁰ todettiin, että kilpailu ei

---

²⁹ Ks. liite, 4.1.

³⁰ Ks. liite, 3.1 kohta.

ole nykyisessä muodossaan kustannustehokas, mutta konseptia kehittämällä voidaan vielä saavuttaa hyviä tuloksia. Jos organisaatiota parannetaan, toimea voidaan laajentaa pienemmillä kustannuksilla. Uudelleenorganisointia toteutetaan parhaillaan.

3.3.5 Toimet eurooppalaisten kuluttajaneuvontakeskusten kehittämiseksi ja tukemiseksi

Tehtyään vuonna 1997 arvion³¹ kuluttajaneuvontaan liittyvien kansainvälisten Euroguichets-koehankkeiden toiminnasta komissio määritteli uudelleen Euroguichets-verkon ja kuluttajaneuvontakeskusten verkon tehtävät. Tällä hetkellä toiminnassa on 14 keskusta 12 jäsenvaltiossa³². Niiden päätehtävät ovat

- * kuluttaja-asioden kehittymistä EU:n tasolla koskevien tietojen levittäminen
- * rajatylittävää kaupankäyntiä koskevien vertailutestien ja -tutkimusten suorittaminen
- * kuluttajien avustaminen kaupankäynnissä ilmenevien ongelmien ratkaisemiseksi.

Uuden toimintalinjan ansiosta keskuksset ovat nykyään aiempaa aktiivisempia ja muodostavat todellisen eurooppalaisen verkoston, joka helpottaa eri maiden keskusten välistä tiivistä yhteistyötä. Tiedottamisessa käytettävien välineiden valikoiman monipuolistaminen on laajentanut niiden vaikutusala. Keskuksia käyttävien kuluttajien määrät ovat kasvaneet kaikissa maissa. Monissa maissa keskuksset osallistuvat myös tuomioistuinten ulkopuolisten elinten kuluttajaverkostoon (European Extra-Judicial Network eli EEJ-Net) ja toimivat selvityskeskuksina.

Keskuksille on myönnetty lähes 6 miljoonaa euroa rahoitusapua, joka kattaa 50 prosenttia kuluista. Kehitys on ollut ripeää sen ansiosta, että jäsenvaltioiden kanssa keskusten perustamiseksi ja rahoittamiseksi toteutettavaa yhteistyötä on tehostettu. Jäsenvaltioiden kanssa toteutettavaa yhteisrahoitusta koskevat järjestelyt olisi saatettava lainsäädännöllisesti nykyistä muodollisemmalle ja varmemmalle perustalle.

3.4 Kuluttajien etujen edistäminen ja edustaminen

3.4.1 Kuluttajien etujen edustuksen vahvistaminen

Tämän alan tärkein rahoitusväline on päätöksen 2 artiklan b kohdassa tarkoitettu eurooppalaisten kuluttajajärjestöjen toiminnalle annettava tuki (ks. luku 4.).

3.4.2. Toimet jäsenvaltioiden kuluttajajärjestöjen tukemiseksi

Jäsenvaltioiden kuluttajajärjestöjen tukemisessa on keskitytty ensisijaisesti kuluttajajärjestöjen henkilökunnan koulutukseen. Vuoden 1999 yksittäisiä hankkeita koskevassa ehdotuspyynnössä painotettiin koulutushankkeita elintarviketurvallisuusalan, tuote- ja turvallisuuden, rahoituspalvelujen ja muiden yhteisön politiikan painopistealueiden asian- ja tuntemuksen levittämiseksi erityisesti kuluttajajärjestöihin.

Koulutustuen tuloksena ja sen vahvistamiseksi komissio päätti vuonna 2001 aloittaa myös itse toimia kuluttajajärjestöjen henkilöstön kouluttamiseksi. Kolmivuotisen hankkeen ensimmäiseen vaiheeseen sidottiin noin 850 000 euroa vuonna 2001. Ensimmäinen vaihe

---

³¹ Ks. liite, 4.3 kohta.

³² Irlanti, Yhdistynyt kuningaskunta, Ranska, Portugali, Espanja (2), Luxemburg, Saksa (2), Suomi, Itävalta, Ruotsi, Belgia ja Italia.

toteutetaan vuonna 2002, ja sen tarkoituksena on laatia koulutusmateriaalia, valita kouluttajia ja valmentaa heitä hallinnon, pr-toiminnan ja kuluttajalainsäädännön aloilla. Toisessa vaiheessa (2003–2004) kouluttajat kouluttavat kuluttajajärjestöjen henkilöstöä kursseilla, joiden yhteydessä järjestetään majoitus.

Toinen tapa tukea jäsenvaltioiden kuluttajajärjestöjen toimintaa on yksittäisille hankkeille myönnettävä yhteisrahoitus kuluttajien etujen edistämiseksi jäsenvaltioissa. Rahoitus edellyttää, että kyseinen toiminta vastaa kunakin vuonna asetettuja ensisijaisia tavoitteita. Kansalliset kuluttajajärjestöt saivat huomattavan osan kunakin vuonna hyväksytyihin yksittäisiin hankkeisiin myönnetystä tuesta (ks. luku 5).

Jotkin jäsenvaltiot ja kuluttajajärjestöt näyttävät pitävän hankekohtaista yhteisrahoitusta suoran rahoitustuen *epäsuorana* korvikkeena, jota myönnetään heikommille, pienemmille tai köyhemmille kansallisille kuluttajajärjestöille. Käytännössä yksittäisille hankkeille myönnettävää yhteisrahoitusta on myönnetty pääasiassa voimakkailla ja vakavaraisilla organisaatioille. Tämän vuoksi olisi hyödyllistä erottaa selvästi yksittäisille hankkeille myönnettävä yhteisrahoitus kansallisille kuluttajajärjestöille myönnettävästä tuesta. On käynyt ilmi, ettei hankerahoitus ole tässä yhteydessä tarkoituksenmukainen väline.

3.4.3 Toimet kuluttajien standardointiin osallistumisen edistämiseksi ja yhteensovittamiseksi yhteisön tasolla

Tämän alan tärkein rahoitusväline on päätöksen 2 artiklan b kohdassa tarkoitettu eurooppalaisten kuluttajajärjestöjen toiminnalle annettava tuki (ks. luku 4.).

3.4.4 Kestävien kulutustottumusten edistäminen koehankkeiden avulla

Kestävää kulutusta koskevien ja yhteisrahoitusta vuosina 1995–1998 saaneiden hankkeiden väliarvioinnissa todettiin vuonna 2000, etteivät useimmat aloitteet olleet kovin tehokkaita ja että niiden vaikutukset olivat vähäisiä³³. Tämän vuoksi tämäntyyppistä hankerahoitusta ei ole jatkettu.

3.5 Muut komission toimet

Erikoistuneiden yritysten suorittamien kuluttajien hyväksi toteutettuja toimia koskevien arviointien kustannukset olivat kolmivuotiskaudella yli 500 000 euroa (ks. liite).

4. TALOUDELLINEN TUKI EUROOPPALAISILLE KULUTTAJAJÄRJESTÖILLE

Päätöksen 283/1999/EY 2 artiklan b kohdan mukaan rahoitusta myönnetään tietyin edellytyksin eurooppalaisille kuluttajajärjestöille. Euroopan komissio on myöntänyt viime vuosikymmeninä toimintatukea eurooppalaisille kuluttajajärjestöille todettuaan teollisuuden ja kuluttajien edustajien henkilöstöresurssien, teknisten resurssien ja rahoitusvarojen välisen epätasapainon EU:n tasolla. Voimassa olevassa päätöksessä määrättyjen ja taloudellisen tuen myöntämistä eurooppalaisille kuluttajajärjestöille koskevien tukikelpoisuusperusteiden avulla resurssit pyritään keskittämään sellaisiin järjestöihin, joiden päätoimiala on kuluttajien etujen puolustaminen Euroopan tasolla. Lisäksi tällaisilla järjestöillä on oltava kansallisilta järjestöiltä vähintään puolessa yhteisön jäsenvaltioista saamat valtuudet edustaa kuluttajia

---

³³ Ks. liite, 4.1 kohta.

Euroopan tasolla. Tällaisten järjestöjen toimien on kuuluttava yhteen tai useampaan päätöksen 4 artiklassa mainituista neljästä alasta.

Jotta eurooppalaisille kuluttajajärjestöille myönnettävän taloudellisen tuen tehokkuuden arvioinnille saataisiin vankka pohja, eurooppalaisille kuluttajajärjestöille myönnettävää rahoitusta arvioitiin vuonna 2000 tarkastelemalla kuutta toimintatukea vuosina 1995–1999 saanutta järjestöä³⁴. Arviointia täydennettiin joulukuussa 2001, ja se osoitti, että eurooppalaisen standardointiasioiden kuluttajajärjestön (ANEC) ja Euroopan kuluttajaliiton (BEUC) työ on hedelmällisintä ja edistää kuluttajien suojelemista parhaiten. Erityisesti BEUC:n todettiin edustavan erittäin hyvin kuluttajien etuja Euroopan tasolla. BEUC:lle myönnetään komission rahoitusta, joka vastaa 35:tä prosenttia liiton kokonaisbudjetista. Loppuosa rahoituksesta saadaan pääosin kansallisilta kuluttajajärjestöiltä jäsenmaksujen muodossa. Kansalliset kuluttajajärjestöt vaikuttavat siten merkittävästi BEUC:n ohjelman laatimiseen.

Havainnot eivät olleet läheskään yhtä myönteisiä seuraavien järjestöjen osalta: EUROCOOP (European Community of Consumer Cooperatives), COFACE (EU-maiden perhejärjestöjen liitto), EAY (Euroopan ammatillinen yhteistyöjärjestö) ja IEIC (Institut Européen Interregional de la Consommation). Kävi ilmi, että ne vaikuttavat kuluttajapolitiikkaan ja kuluttajansuojaan vain hyvin vähän ja etteivät kuluttajansuojakysymykset ole niiden päätoimiala. Vuonna 2001 komissio päätti lakkauttaa EUROCOOP:lle ja COFACE:lle myönnettävän toimintatuen, koska niiden toimintakertomukset osoittivat, ettei kuluttajien etujen edustaminen ole niiden päätarkoitus, kuten 5 artiklan 1 kohdassa edellytetään³⁵.

Keväällä 2000 perustetulle uudelle Euroopan kuluttajayhdistykselle (AEC) myönnettiin käynnistysvaiheen perusrahoitusta. Arviointi siitä, onko yhdistys kelvoinen edustamaan kuluttajien etuja Euroopan tasolla, on tehtävä AEC:n ensimmäisiä kolmea toimintavuotta kuvaavien kertomusten perusteella.

Komissio kannustaa kuluttajia osallistumaan Euroopan tason standardointiin myöntämällä rahoitusta eurooppalaiselle standardointiasioiden kuluttajajärjestölle ANEC:lle. ANEC perustettiin vuonna 1995 Euroopan vapaakauppajärjestön kuluttaja-asiain neuvoo-antavan komitean ja Euroopan komission välisellä sopimuksella. Se ajaa Euroopan kuluttajien etuja eurooppalaisissa standardointielimissä, jotka laativat muun muassa uuteen lähestymistapaan perustuvien direktiivien kattamia tuoteturvallisuusstandardeja. Direktiiveissä määritellään keskeiset tuoteturvallisuusvaatimukset. Eurooppalaiset standardointielimet laativat sen jälkeen tuoteturvallisuutta koskevat yksityiskohtaiset standardit komission toimeksiannosta.

Alun perin komissio korvasi kuluttajien edustajien osallistumisesta eurooppalaisiin standardointityöryhmiin ANEC:lle aiheutuvat kustannukset 100-prosenttisesti. Kansalliset kuluttajajärjestöt tarjoavat veloituksetta merkittävän määrän asiantuntemusta tähän työhön. EFTA:ta saamaansa 5 prosentin rahoitusosuutta lukuun ottamatta ANEC ei ole löytänyt vaihtoehtoisia rahoituslähteitä

Kuluttajien etujen edustamiseen kulutustavaroita koskevien turvallisuusstandardien kehittämisessä ANEC:lle myönnetty perusrahoitus on ollut noin 95 prosenttia sen juoksevista

---

³⁴ Ks. liite, 2.1 kohta.

³⁵ EAY:n kuluttajien edustamiseen liittyvien toimintakustannusten rahoittaminen lopetettiin jo vuonna 1997. Vuonna 1999 todettiin, ettei IEIC:n toimintaa voitu enää myöntää tämäntyyppistä rahoitusta, koska järjestö ei täyttänyt tukikelpoisuusehtoa, jonka mukaan sen on edustettava kuluttajajärjestöjä puolessa jäsenvaltioista.

kuluista kolmen viimeksi kuluneen vuoden aikana. Jäsenvaltioiden edustajat neuvoa-antavassa komiteassa ovat olleet yksimielisiä tästä rahoituksen korkeasta tasosta samalla kun ne keskustelevat vaihtoehtoisista rahoituskeinoista. Kuluttajien etujen jatkuva huomioon ottaminen EU:n standardointiprosessissa edellyttää korkeaa rahoitustasoa niin kauan kuin vaihtoehtoisia tapoja ei ole otettu käyttöön.

Euroopan kuluttajajärjestöjen juokseviin kuluihin myönnettiin noin 4,5 miljoonaa euroa (ks. taulukko 2).

Taulukko 2. Eurooppalaisille kuluttajajärjestöille vuotta kohti myönnetty toimintatuki

Järjestö	1999	2000	2001
BEUC	450 000	525 000	600 000
ANEC	803 203	830 000	830 000
EUROCOOP	100 000	90 000	-
COFACE	70 000	70 000	-
AEC	-	80 185	42 308
Yhteensä ³⁶	1 423 203	1 595 185	1 472 308

5. YKSITTÄISILLE HANKKEILLE MYÖNNETTÄVÄ YHTEISRAHOITUS

Voimassa olevan päätöksen tavoitteena on hankerahoituksen järkiperäistäminen määräämällä kuluttajien etuja jäsenvaltioissa edistävälle yksittäisille hankkeille myönnettävää rahoitusta koskevista yksityiskohtaisista myöntämisperusteista. Päätöksen mukaisesti ehdotuspyynnöt julkaistiin vuosittain³⁷. Rahoitusosuuksista päätettiin täytäntöönpanoa koskevissa artikloissa määriteltujen perusteiden mukaisesti ja neuvoa-antavan komitean avustuksella.

³⁶ Huom. Nämä määrät eivät vastaa taulukossa 1 esitettyjä sitoumusten vuosittaisia kokonaismääriä, koska huomattava osa sitoumuksista oli tehty edellisenä vuonna.

³⁷ EYVL C 289/14, 17.9.1998 vuotta 1999 varten, C 191/15, 8.7.1999 vuotta 2000 varten ja C 116/7, 26.4.2000 vuotta 2001 varten.

Taulukko 3. Yksittäisiä hankkeita koskevat hakemukset, rahoitusosuudet ja kustannukset

Vuosi	Hakemuksia	Hyväksytty	Vedetty takaisin	Yhteisrahoitusta saaneet	Yhteensä, euroa
1999	205	49	8	41	4 538 657
2000	167	36	1	35	4 301 963
2001	97	23	2	21	2 372 796

Vastauksena komission ehdotuspyyntöihin esitettävien hakemusten määrä on laskenut asteittain (ks. taulukko 3). Tämä on johtunut suurelta osin tukikelpoisten hankkeiden aiempaa tiukemmasta määrittelystä ehdotuspyynnöissä. Syynä saattaa olla myös vaatimus, jonka mukaan hankkeen kokonaiskustannuksista olisi periaatteessa rahoitettava vähintään 50 prosenttia. Tämän tyyppisen yhteisrahoituksen edunsaajia ovat olleet pääasiallisesti kansalliset kuluttajajärjestöt ja muut kuluttajien etuja aktiivisesti edistävät kansalliset, eurooppalaiset ja kansainväliset kansalaisjärjestöt.

Yksittäisille hankkeille myönnettävän yhteisrahoituksen kokonaisvaikutusten tehostamiseksi komissio on yleensä pyrkinyt keskittämään käytettävissä olevan rahoituksen harvemmillä hankkeilla samalla kun se on kannustanut kuluttajajärjestöjä yhdistämään voimansa yhteistä etua koskevien hankkeiden tukemiseksi. Käytännössä innovatiivisia hankkeita tai hankkeita, joilla on erityistä merkitystä EU:n kuluttajapolitiikan kannalta, esitettiin ja rahoitettiin liian vähän. Hankkeet olivat keskimäärin melko pieniä (200 000–250 000 euroa vuonna 2001), mutta suurempia kuin edellisvuosina.

Päätöksessä esitetyt yksityiskohtaiset menettelysäännöt ja tukikelpoisuusperusteet lisäsivät hanketukien myöntämisprosessin avoimuutta, mutta samalla hallinnolliset kulut kasvoivat. Yhteisrahoitusta saavien hankkeiden korkeista kustannuksista huolimatta vastaavaa lisäarvoa ei ole saavutettu EU:n tasolla. Lisäksi hankkeiden kehittämisestä ja hankkeen esittämistä koskevien vaatimusten täyttämistä aiheuttavat kustannukset ovat rasite hakijoille, erityisesti kuluttajajärjestöille ja muille kansalaisjärjestöille. Lisäksi kestäviä tuloksia on vaikea saavuttaa, koska ehdotuspyyntökierros järjestetään ja painopistealueet määritellään vuosittain. Vuonna 2003 julkaistaan ulkopuolinen arvio yksittäisten hankkeiden rahoituksesta.³⁸

Yksittäisten hankkeiden yhteisrahoitusta myönnettiin noin 4,5 miljoonaa euroa vuonna 1999, 4,3 miljoonaa euroa vuonna 2000 ja 2,4 miljoonaa euroa vuonna 2001 (ks. taulukko 3).

6. LOPPUHUOMAUTUKSET

Päätös 283/1999/EY tehtiin, jotta voitaisiin vastata siihen välittömään tarpeeseen, joka koskee oikeudellisen kehyksen tarjoamista kuluttajia koskeville kustannuksille Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen vuonna 1998 antaman tuomion (C106/96) perusteella. Päätökseen vaikutti yleisesti nykyisen suuntauksen vahvistuminen eli budjettisuunnittelun parantaminen ja ad hoc

³⁸ Ks. liite, 5.1 kohta.

-päätoöksenteon vähentäminen. Ennen vuotta 1999 budjettivallan käyttäjä esitti tällaisia päätöksiä koskevat tärkeimmät muuttajat vuosittain seuraavaa vuotta varten laadittuja budjettikohtia koskevissa huomautuksissaan. Päätöksessä 283/1999/EY vahvistetaan monivuotinen meno-ohjelma ja määrätään selkeistä menettelyistä, tukikelpoisuusehdoista ja taloudellisen tuen myöntämisperusteista sekä määritellään mahdolliset toiminta-alueet viisivuotiskaudeksi. Tämän ansiosta etukäteissuunnittelua, määrärahojen korkeaa käyttöastetta ja menettelyjen avoimuuden lisäämistä koskevat tavoitteet voidaan saavuttaa merkittävästi paremmin.

Päätöksen tekeminen tarkoituksella ennen vuosiksi 1999–2001 tehdyn kuluttajapoliittisen toimintasuunnitelman ja elintarvikkeiden turvallisuudesta tammikuussa 2000 annetun valkoisen kirjan³⁹ antamista oli osoitus siitä, että sen soveltamisala olisi suhteellisen laaja ja sen tavoitteet hyvin yleisiä. Tämä joustavuus on osoittautunut hyödylliseksi, mutta ei helpota sen tavoitteiden saavuttamisen osalta tehtävää yleisarviointia. Päätöksessä esitetään paljon yksittäisille hankkeille myönnettävää yhteisrahoitusta koskevia menettelyyn liittyviä yksityiskohtia. Tämä on lisännyt haku- ja myöntämisprosessin avoimuutta.

Päätöksen 2 artiklan a kohdassa tarkoitetuilla kuluttajien hyväksi toteutettavilla komission toimilla on rahoitettu suurin osa kolmen viime vuoden kuluista: lähes 75 prosenttia sitoumusten kokonaismäärästä. Tärkeimpiin rahoitettuihin toimiin kuuluvat tiedekomiteat, tieteelliset tutkimukset ja lainsäädäntötoimiin (esimerkiksi BSE-testien validointi) liittyvä tekninen tuki sekä nopeiden hälytysjärjestelmien parantaminen. Muita tärkeitä toimia ovat muun muassa kuluttajien asenteita koskevat mielipidemittaukset, elintarviketurvallisuutta koskevat tiedotus- ja valistuskampanjat, euron käyttöönottoon liittyvät toimet ja kuluttajien oikeuksien täytäntöönpanon valvontaa. Oikeussuojan saatavuutta ja tuomioistuinten ulkopuolista riitojenratkaisua koskevat toimet sekä eurooppalaisille kuluttajaneuvontakeskusten verkolle myönnettävä tuki toteutettiin yhteistyössä jäsenvaltioiden kanssa. Toimet vastasivat yleensä poliittista tavoitteenasettelua ja olivat yleensä tehokkaita.

Lähes 10 prosenttia kokonaissitoumuksista koski päätöksen 2 artiklan b kohdassa tarkoitettua eurooppalaisille kuluttajajärjestöille myönnettävää taloudellista tukea. Näiden menojen osalta toimien ja poliittisen tavoitteenasettelun välinen vastaavuus on parantunut kolmen viimeksi kuluneen vuoden aikana samalla kun toimet ovat tehostuneet. Päätöksessä määritellyt tukikelpoisuusehdot osoittautuivat tehokkaiksi, kun resursseja keskitettiin sellaisille järjestöille, joiden päätoimiala on kuluttajien etujen puolustaminen Euroopan tasolla. Samalla päätös edisti alan uusia aloitteita. Käytännön kokemukset osoittavat, että tällaisten järjestöjen riippumattomuutta ja roolia kuluttajan etujen edustamisessa koskevien perusteiden aiempaa täsmällisempi määrittäminen saattaa olla tarpeen.

Kolmannen menoluokan muodosti yhteisrahoitus, jota myönnetään kuluttajien etujen edistämiseksi jäsenvaltioissa yksittäisille hankkeille ja joka on osoittautunut vähiten tehokkaaksi kolmen viime vuoden aikana käytetyistä välineistä. Noin 17 prosenttia kokonaissitoumuksista käytettiin yksittäisille hankkeille myönnettyyn yhteisrahoitukseen. Tällaisten hankkeiden arviointi- ja myöntämisprosessi samoin kuin niiden toteutuksen valvonta edellyttivät hallinnollisia investointeja, jotka osoittautuivat kohtuuttoman suuriksi tarkasteltaessa toimien ja poliittisen tavoitteenasettelun vastaavuutta ja rahoitettujen hankkeiden vaikutuksia.

---

³⁹ Elintarvikkeiden turvallisuutta koskevassa valkoisessa kirjassa esitetään lainsäädäntöehdotus, jonka mukaan joulukuuhun 2000 mennessä olisi luotava "yhtenäinen oikeusperusta, jotta varmistetaan riittävä yhteisön rahoitustuki elintarvikkeiden turvallisuuden parantamisen kannalta välttämättömille toimille" (toimi 79, s. 51, 52). Ehdotus on kuitenkin peruttu.

Päätöksessä tarkoitettujen välineiden täytäntöönpanosta, etenkin yksittäisten hankkeiden yhteisrahoituksesta, saadut kokemukset toivat esiin myös kysymyksen EU:n varojen tehokkaasta käytöstä kansallisten kuluttajajärjestöjen vahvistamiseksi. EU:n talousarvion roolia kansallisten kuluttajajärjestöjen tukemisessa on yleisesti ottaen täsmennettävä. Joidenkin maiden kuluttajajärjestöt ovat poliittisesti ja taloudellisesti heikkoja kyseisten maiden kansallisten hallitusten myöntämän tuen hajanaisuuden, järjestöjen pienen jäsenluvun tai sen vuoksi, ettei tukea myönnetä lainkaan. Tällaisille järjestöille useimmiten hankkeille myönnettävän yhteisrahoituksen muodossa reilun vuosikymmenen aikana myönnetty EU:n epäsuora tuki ei ole ymmärrettävistä syistä riittänyt korvaamaan näitä puutteita. Kansallisille järjestöille perusrahoituksena myönnettävä suora tuki olisi kuitenkin vastoin toissijaisuusperiaatetta. Lisäksi se olisi epäkäytännöllinen etenkin sen vuoksi, että se edellyttäisi kansallisia kuluttajajärjestöjä koskevaa yhteistä määritelmää kaikkialla EU:ssa. Rahoitustuen myöntäminen kansallisten järjestöjen toimintakuluihin on tämän vuoksi jätettävä jäsenvaltioiden vastuulle.

Komissio voi omalta osaltaan täydentää tukitoimintaa toteuttamalla suoria toimia, joista voidaan mainita muun muassa käynnissä oleva kuluttajajärjestöjen henkilöstölle tarkoitettu koulutusohjelma. Komissio voi myös kannustaa jäsenvaltioita kiinnittämään asianmukaista huomiota kansallisten kuluttajajärjestöjen tarpeisiin helpottamalla parhaiden käytäntöjen vaihtoa. Hallinnollista yhteistyötä koskevan muodollisen kehyksen kehittäminen, joka on eräs komission uuden kuluttajapolitiikkaa koskevan strategian painopistealueista⁴⁰, saattaa myös tarjota mahdollisuuden tukea kuluttajajärjestöjä toteuttamalla aloitteita, joille voidaan myöntää yhteisrahoitusta.

Toimintapoliittisia ja talousarviokehyksiä koskevia linjauksia olisi täsmennettävä kuluttajia koskevien menojen tulevassa oikeudellisessa kehyksessä. Myös poliittisen viitekehyksen merkittävät muutokset, kuten laajentuminen ja uusi hallintotapa sekä vuosien 2002–2006 kuluttajapolitiikkaa koskevan strategian hyväksyminen, edellyttävät mukautuksia. Strategian avulla komissio voi nykyään määritellä aiempaa tehokkaammin välineet ja toimet, joita poliittisten tavoitteiden saavuttaminen edellyttää.

---

⁴⁰ EYVL C 137, 8.6.2002.

LIITE

Yleiskatsaus päätöksen 283/1999/EY mukaisesti toteutettujen toimien arvioinnista

1. Johdanto: kuluttajapoliittisten toimien arviointijärjestelyt

Terveys- ja kuluttaja-asioiden pääosasto on kehittänyt arviointitoimintaansa vuodesta 1999 lähtien, mutta aluksi määrärahoja ja henkilöresursseja oli niukasti. Syyskuussa 2000 perustettiin uusi sisäisen tarkastuksen ja arvioinnin yksikkö, joka keskittyi tilintarkastusvalmiuksien kehittämiseen ja taloushallinnon prosessien uudelleenorganisointiin. Vuonna 2001 arviointitoiminta organisoitiin uudelleen, jotta arvioinnista tulisi täysin integroitu hallintoväline keskeisten toimien täytäntöönpanossa.

Päätökseen 283/1999/EY liittyvien toimien moninaisuuden ja siinä asetettujen tavoitteiden yleisen luonteen vuoksi katsottiin, ettei olisi tarkoituksenmukaista laatia yleisarviota kaikista sen yleisissä puitteissa vuosina 1999–2001 toteutetuista toimista. Sen sijaan päätettiin keskittyä monivuotisten avaintoimien tai yksittäisten hankkeiden arviointiin etenkin aloilla, joilla tuloksia voidaan hyödyntää menojen sekä poliittisten tarpeiden ja painopisteiden linjaamisessa. Näin kyseiset toimet voidaan analysoida riittävän perusteellisesti.

Noin 500 000 euroa päätöksessä 283/1999/EY vahvistetuista määrärahoista käytettiin erikoistuneiden ulkopuolisten yritysten suorittamiin arviointeihin kaudella 1999–2001. Muut toimet arvioitiin sisäisesti. Toimien arviointi on jatkuva prosessi, joka päättyy vuonna 2005 tai 2006⁴¹. Tämä liite on yleiskatsaus arviointiprosessin edistymisestä.

2. Päätöksen 283/1999/EY mukaisesti toteutettujen toimien ulkopuolinen arviointi

2.1. Eurooppalaisten kuluttajajärjestöjen toimintatuki vuosina 1996–1999

Arvioinnin⁴² tavoitteena oli esittää kattava analyysi siitä kuluttajapoliittisesta toimintaympäristöstä, jossa eurooppalaiset kuluttajajärjestöt toimivat, sekä arvioida toiminnan tehokkuutta ja tarkoituksenmukaisuutta. Menetelmänä käytettiin kuuden järjestön strategista analyysiä sekä pitkän aikavälin tukianalyysiä, jossa arvioitiin tuen toivotut vaikutukset, suoritteet, palvelujen laajuus ja kohderyhmät sekä vertailtiin niitä.

Arviointi koski ajanjaksoa, jolloin BEUC⁴³ ja ANEC⁴⁴ samoin kuin COFACE⁴⁵, EUROCOOP⁴⁶, IEIC⁴⁷ ja ETUC⁴⁸ saivat toimintatukea kuluttajien etujen edustamiseen

---

⁴¹ Arvioinnit käynnistetään sen jälkeen, kun (monivuotiset) toimet on saatu päätökseen ja niiden loppuraportit on vastaanotettu, käsitelty ja arvioitu. Sopimusten myöntämiseen ja päätöksen 283/1999/EY mukaisten toimien täytäntöönpanoon liittyvät menettelyt aloitettiin tammikuussa 1999. Vuoden 2002 puoliväliin mennessä oli saatu päätökseen monia toimia, mutta osa toimista oli vielä käynnissä tai niitä jatkettiin. Ulkopuolisia arvioita on saatavilla tammikuussa 1999 käynnistetyistä ja viimeistään vuoden 2001 alussa päätetyistä toimista. Sisäiset arvioinnit koskevat tammikuussa 1999 käynnistettyjä ja vuoden 2001 loppuun tai vuoden 2002 alkuun mennessä päätettyjä toimia.

⁴² Arvioinnin teki "The Evaluation Partnership". Loppuraportti "Evaluation of Subventions 1996–1999 – European Consumer Organisations", joulukuun 2001.

⁴³ Euroopan kuluttajaliitto.

⁴⁴ Eurooppalainen standardisointiasioiden kuluttajajärjestö.

⁴⁵ EU-maiden perhejärjestöjen liitto.

⁴⁶ Euroopan kulutusosuuskuntien yhteisö.

⁴⁷ Institut Européen Interregional de la Consommation (Euroopan alueiden kuluttajainstituutti).

Euroopan tasolla. Vuosina 1996–1998 tuet jaettiin yhteisön vuotuisen talousarvioon sisällytettyjen huomautusten perusteella. Vuodesta 1999 eteenpäin tukia on myönnetty päätöksessä 283/1999/EY määriteltyjen tukikelpoisuusehtojen ja menettelyjen mukaisesti.

Arviointitulokset osoittivat selvästi BEUC:n ja ANEC:n toiminnan olevan hyödyllistä ja tarkoituksenmukaista, mutta herättivät vakavia epäilyjä siitä, onko neljän muun järjestön toiminnan tukeminen perusteltua. Arvioijat suosittelivat, että komissio tarkastelee seuraavia vaihtoehtoja:

- a) myönnetään lisää rahoitusta kuluttajien vaikutusmahdollisuuksien parantamiseen EU:n politiikan ratkaisevilla aloilla ja sovitetaan EU:n tuet yhteen jäsenvaltioista saadun rahoituksen kanssa
- b) laaditaan eurooppalaiselle kuluttajajärjestölle toimivampi ja väljempi määritelmä
- c) lisätään EU:n rahoitusta, jolla tuetaan kuluttajien etujen edustamista ehdokasvaltioissa, hyviä käytäntöjä, koulutus- ja verkottumisaloitteita sekä tutkimushankkeita
- d) myönnetään lisää rahoitusta eurooppalaisten kuluttaja-asioiden asiantuntijapalvelujen käyttöön aloilla, joilla on vähän resursseja ja valmiuksia
- e) kerätään Euroopan kuluttajaneuvontakeskusten verkon ja Eurobarometri-tutkimusten avulla eri kuluttajaryhmien mielipiteitä eurooppalaisista kuluttajajärjestöistä.

Arviointi on osoittautunut erityisen hyödylliseksi siinä, että se on tarjonnut lisää todisteita tutkittujen järjestöjen toiminnan tarkoituksenmukaisuudesta ja hyödyllisyydestä. Komissio onkin päättänyt keskittää tämäntyyppisen rahoituksen niille järjestöille, joiden päätehtävänä on edustaa kuluttajien etuja. ETUC:lle myönnetty tuki kuluttajien etujen edustamisesta aiheutuneisiin toimintakuluihin lopetettiin jo vuonna 1997. IEIC:n toimintaan ei vuodesta 1999 lähtien ole enää voitu myöntää tämäntyyppistä rahoitusta, koska järjestö ei täytä tukikelpoisuusehtoa, jonka mukaan sen on edustettava kuluttajajärjestöjä puolessa jäsenvaltioista. Arviointitulosten seurauksena myös EUROCOOPin ja COFACEn toimintakulujen rahoitus lopetettiin vuonna 2001.

Arvioijien esittämien lisäsuositusten toteutettavuus on tutkittu, ja ne on otettu huomioon päätöksen 283/1999/EY tarkistukseen liittyvissä valmisteluissa ja siitä sidosryhmien kanssa käydyissä keskusteluissa. Yksi vuosiksi 2002–2006 annetun kuluttajapoliittisen strategian⁴⁹ kolmesta päätavoitteesta on edistää kuluttajajärjestöjen osallistumista EU:n politiikan suunnitteluun. Ehdotuksella päätökseksi, jolla päätös 283/1999/EY on määrä korvata, otetaan käyttöön uusia välineitä, joilla vahvistetaan kuluttajien vaikutusmahdollisuuksia yhteisön tasolla. Jäsenvaltiot eivät kuitenkaan ole halukkaita sovittamaan omaa rahoitustaan yhteen eurooppalaisten kuluttajajärjestöjen toimintakuluihin myönnetyn yhteisön tuen kanssa.

Päätöksen 283/1999/EY korvaavassa ehdotuksessa on muutettu eurooppalaisen kuluttajajärjestön määritelmää. Sen tavoitteena on tehostaa kuluttajien etujen edustamista yhteisön tasolla ja keskittää varat sellaisiin kaupasta ja teollisuudesta riippumattomiin järjestöihin, joiden päätehtävänä on edustaa kuluttajien etuja. Ehdotuksessa on samaten säännöksiä, joilla helpotetaan kuluttajajärjestöjen tukemista ehdokasmaissa. Nyt on käynnissä

---

⁴⁸ Euroopan ammatillinen yhteisjärjestö.

⁴⁹ KOM(2002) 208 lopullinen, 8.6.2002.

asiantuntijapalvelujen tarjoamiseen, koulutukseen ja hyvien käytäntöjen vaihtoon liittyviä toimia, joita aiotaan vielä jatkaa ja laajentaa vuonna 2004.

Ehdotuksessa ei kuitenkaan katsottu tarpeelliseksi osoittaa enempää varoja mielipiteiden kartoittamiseen eurooppalaisista kuluttajajärjestöistä, koska Eurobarometri-mielipidetutkimukset ovat toistuvasti osoittaneet kuluttajien vahvan luottamuksen kuluttajajärjestöihin.

2.2. Elintarviketurvallisuutta koskevat tiedotuskampanjat 1998–1999

Arviointi⁵⁰ koski elintarviketurvallisuutta edistävien tiedotuskampanjoiden kahta ensimmäistä toimintavuotta. Sen tarkoituksena oli tutkia kansallisten tiedotuskampanjoiden vaikutuksia, menetelmiä, tehokasta tavoitteenasettelua ja laajuutta, jotta voitaisiin arvioida kampanjoiden lisäarvo ja pohtia keinoja parantaa niiden vaikutusta. Arviointimenetelmänä käytettiin poliittisten asiakirjojen ja kampanja-asiakirjojen tutkimusta sekä EY:n toimivaltaiten viranomaisten, kampanjan koordinaattorien ja ulkopuolisten koordinaattorien henkilöstöhaastatteluja. Lisäksi arvioijat tekivät puhelinhaastattelun 150:lle satunnaisesti valitulle henkilölle 13 maasta sekä kirjallisen kyselytutkimuksen, johon osallistui 100 koulusta valittuja opettajia ja oppilaita 10 maasta.

Tulokset olivat yleisesti ottaen myönteisiä, ja niistä päätellen tiedotustoimet kannattaa toteuttaa monivuotisina. Kampanjoissa toteutui noin kolme neljäsosaa kaikista niille asetetuista vaatimuksista ja tavoitteista. Eri kansallisten kampanjoiden yleistä vaikuttavuutta pidettiin kohtalaisena. Arvioijat panivat samaten merkille, että kansallisten kampanjoiden vaikuttavuudessa oli suuria eroja. Jotkin menestyivät huomattavasti keskimääräistä paremmin ja jotkin osoittautuivat epätydyttäväksi. Vastaajat olivat erimielisiä ulkopuolisen koordinaattorin roolista, sillä osa kampanjanvetäjistä katsoi sen tuottavan lisäarvoa ja osa taas ei.

Tärkeimpiä yleisiä suosituksia olivat kampanjoiden hajautetun toteutusmallin selkeyttäminen sekä tavoitteiden ja kohderyhmien vähentäminen. Arvioijat antoivat vielä joitakin käytännön suosituksia tulevien kampanjoiden toteuttamista varten. Lyhyellä aikavälillä arvioijien keskeisiä suosituksia hyödynnettiin mahdollisimman paljon vuosien 2001–2002 kampanjassa, joka käynnistyi huhtikuussa 2001. Suosituksia aiotaan käyttää myös tulevien tiedotuskampanjoiden suunnittelussa.

2.3. Tieteellisen neuvonnan uudistaminen 1997–1999

Tiedekomiteoiden toimintamenoista julkaistiin vuonna 1999 **tieteellisen ohjauskomitean raportti**⁵¹, jossa kolme asiantuntijaa tarkasteli komissiolle nykyisin tarjottua tieteellistä neuvontaa ja antoi suosituksia tieteellisen neuvonnan järjestämiseksi tulevaisuudessa.

Raportissa todettiin komission edistyneen merkittävästi tieteellisen neuvonnan organisoimisessa. Tieteellinen neuvonta siirtyi vuonna 1997 terveys- ja kuluttaja-asioiden pääosaston vastuulle, minkä jälkeen perustettiin riippumattomia tiedekomiteoita, joiden selkeänä tavoitteena oli suojella kuluttajien terveyttä. Suunnittelijoiden mielestä tämä järjestely ei kuitenkaan auttanut riittävästi palauttamaan kuluttajien luottamusta

---

⁵⁰ Arvioinnin teki "Research voor Beleid International", Leiden. Loppuraportti "Evaluation of the European Food Safety Campaign", maaliskuu 2001.

⁵¹ "The future of scientific advice in the EU – A European Food and Public Health Authority", joulukuu 1999.

elintarviketurvallisuuteen. Siksi tutkijat ehdottivat, että tieteellisen neuvonnan uudistamista jatkettaisiin ja että sitä varten perustettaisiin täysin riippumaton organisaatio, johon sidosryhmät voisivat osallistua ja jolla olisi enemmän resursseja riskejä koskevaan viestintään. Komissio käytti näiden kolmen tunnetun tutkijan arvioita ja suosituksia apuna laatiessaan ehdotuksia tammikuussa 2000 julkaistuu Valkoiseen kirjaan elintarvikkeiden turvallisuudesta 2000⁵², ja tämä johti Euroopan elintarvikeviranomaisen perustamiseen.

3. Päätöksen 283/1999/EY mukaisesti toteutettujen toimien sisäinen arviointi

3.1. Eurooppalainen nuori kuluttaja -kilpailu 1999–2001

Eurooppalainen nuori kuluttaja -kilpailun täytäntöönpanosta tehtiin vuonna 2002 sisäinen väliarviointi. Tämän vuodesta 1993 alkaen järjestetyn tapahtuman tavoitteena on saada nuoret tietoisemmiksi kuluttaja-asioista ja kasvattaa heistä vastuullisia kuluttajia. Tapahtumasta on tullut yksi tärkeimmistä komission aloitteista kuluttajavalistuksen alalla, kuten kuluttajavalistuksesta vuonna 1986 annetussa neuvoston päätöslauselmassa⁵³ toivottiin.

Tapahtumasta tehtiin keväällä 2002 sisäinen arviointi⁵⁴, koska sen osallistujamäärä on kasvanut niin hitaasti. Mukana olevien koulujen määrä jopa laski vuonna 2002, vaikka kustannukset ovat kasvaneet tasaisesti. Arvioinnin keskeisenä tavoitteena oli tutkia Eurooppalainen nuori kuluttaja -kilpailun tehokkuutta ja vaikuttavuutta etenkin tiedotustoiminnassa ja koulujen saamisessa mukaan kilpailuun. Tarkoituksena oli selvittää, onko kilpailua tarpeen jatkaa, ja jos on, missä muodossa. Arvioinnissa pyrittiin myös esittämään eri vaihtoehtoja kilpailun kustannustehokkuuden parantamiseksi.

Arviointi perustui pääasiassa vuosien 1999 ja 2000 kilpailujen ja etenkin alihankkijoiden niistä laatimien raporttien analysointiin, kuluttajajärjestöjen keskuudessa vuonna 1998 tehtyyn epäviralliseen kyselytutkimukseen sekä kilpailun järjestämisestä vastanneiden alihankkijoiden puhelinhaastatteluihin 10 jäsenvaltiossa. Tärkeimpien tulosten mukaan kilpailuun on osallistunut vain noin 2 000 koulua, eikä osallistujamäärä ole kasvanut riittävästi, jotta sillä olisi todellista vaikutusta kuluttaja-asioiden sisällyttämiseen koulujen opetussuunnitelmiin. Yleisesti tarkasteltuna kustannustehokkuus oli heikko, mutta siinä oli suuria eroja maiden välillä. Tähän voi olla osittain syynä se, että kilpailun ovat järjestäneet yksityiset alihankkijat, jotka useimmiten eivät toimi kansallisten koulutusjärjestelmien tai kuluttajajärjestöjen piirissä.

Arvioinnin yleisenä johtopäätöksenä oli, että kilpailun peruskonsepti on toimiva, mutta sen toteutusstrategiaa on vielä parannettava. Arvioijat suosittelivat, että kilpailun organisointi annettaisiin tehtäväksi opetusministeriöiden verkostolle, joka tekee yhteistyötä myös komission koulutuksen ja kulttuurin pääosaston kanssa. Tämä voisi lisätä osallistujamäärää ja parantaa kustannustehokkuutta.

Toimintaa päätettiin kokeeksi jatkaa vuonna 2003 näiden (muutettujen) linjausten mukaisesti, ja tuloksia tarkastellaan uudelleen vuonna 2004.

---

⁵² KOM(1999) 719 lopullinen, 12.1.2000.

⁵³ Ks. 86/C184/07, EYVL C 107, 23.6.1986.

⁵⁴ "Internal Evaluation of the European Young Consumer Contest", 13.6.2002.

4. Ulkopuolisten yritysten tekemät päätökseen 283/1999/EY sisältyvämmien toimien arvioinnit

Vuonna 1999 ja sitä ennen tehdyt arvioinnit koskivat aiempina vuosina rahoitettuja toimia, jotka toteutettiin nykyisen oikeudellisen kehyksen ulkopuolella. Kaksi näistä arvioinneista johti siihen, että kyseiset toimet päätettiin keskeyttää, mutta kolmannen arvioinnin kohteena ollut toimi on yhä käynnissä, ja sitä aiotaan jatkaa.

4.1. Kestävän kulutuksen toimet ja koehankkeet 1995–1998

Komissio myönsi vuosina 1995–1998 tukea noin 50:lle kestävän kulutuksen koehankkeelle muun muassa Euroopan parlamentin aloitteesta. Tämän jälkeen käynnistettiin arviointi⁵⁵ sen selvittämiseksi, oliko hankkeista ollut hyötyä, olisiko tämäntyyppisiä toimia jatkettava tulevaisuudessa ja mitä parannuksia niihin tarvittaisiin. Arviointi oli hankekohtainen, ja se perustui hankkeista esitettyihin raportteihin ja vierailuihin toteutuspaikoilla. Siinä käytettiin loogiseen viitekehykseen perustuvaa analyysimenetelmää.

Arviointituloksissa korostui tarve tehdä poliittinen päätös siitä, onko terveys- ja kuluttaja-asioden pääosaston syytä osallistua tämän alan hankkeiden tukemiseen, kun otetaan huomioon sen perustehtävät ja vähäiset henkilöresurssit. Arvioijat suosittelivat, että kestävän kulutuksen toimien rahoitus ja tekninen apu keskeytettäisiin, kunnes olisi tehty toimintasuunnitelma ja virallinen poliittinen päätös tuen tavoitteista.

Arviointitulosten perusteella todettiin, ettei kestävä kulutus ole kuluttajapolitiikan kannalta keskeinen ala. Sen vuoksi päätettiin, että terveys- ja kuluttaja-asioden pääosasto keskittyisi vastedes kuluttajapolitiisiin avaintoimintoihin ja että kestävän kulutuksen tavoitteiden edistämiseen on parempi käyttää ympäristöpoliittisia välineitä.

4.2. Consumerland-hanke 1995–1999

Ulkopuolinen yritys käynnisti vuonna 1999 Consumerland-hankkeen väliarvioinnin, koska sille oli ehdotettu lisärahoitusta. Vuonna 1995 käynnistetyn Consumerland-hankkeen tarkoituksena oli hyödyntää kuluttajatiedotuksessa tietotekniikan välineitä. "Consumerland" on virtuaalinen kuluttajamaailma, jossa esitellään kuluttajansuojan Euroopan laajuisia näkökohtia eri kohderyhmille, kuten lapsille, aikuisille kuluttajille ja kuluttajajärjestöille. Sen tavoitteena oli lisätä kuluttajien luottamusta tuomalla esille yhtenäismarkkinoiden etuja. Hankkeessa suunniteltiin virtuaalinen kaupunkiympäristö sekä kolme moduulia (lelukauppa, elintarvikemyymälä ja matkatoimisto).

Ennen uusien moduulien kehittämistä komissio arvioi hankkeen sisäisesti tämän aloitteen. Tämän jälkeen komissio päätti teettää vielä ulkopuolisen arvion⁵⁶ sen tarkoituksenmukaisuudesta, tehokkuudesta, vaikuttavuudesta, vaikutuksesta ja eurooppalaisesta lisäarvosta. Sisäisen arvioinnin osa-alueet olivat tuotteen tekninen soveltuvuus, tuotteen arvostus käyttäjien keskuudessa sekä Consumerlandin toimivuus kokonaisuutena. Ulkopuolisessa arvioinnissa keskityttiin pääasiassa tuotteen käyttöön kolmessa kohderyhmässä. Sekä cd-rom- että Internet-sovelluksen käytössä painotettiin erityisesti ohjelmiston laatua, käyttäjäystävällisyyttä ja vasteaikaa.

---

⁵⁵ Arvioinnin teki "Economisti Associati", Bologna. Loppuraportti julkaistiin marraskuussa 2001.

⁵⁶ Arvioinnin teki "The Evaluation Partnership". Loppuraportti "Evaluation of Consumerland informatics project", joulukuu 2000.

Arviointitulokset vahvistivat, että hankkeen tehokkuus ja vaikuttavuus olivat heikkoja toivottujen tavoitteiden saavuttamisen kannalta, ja arvioijat esittivät joitakin suosituksia hankkeen mahdollista uudelleenkäynnistämistä varten. Sisäisen ja ulkopuolisen arvioinnin tulosten perusteella komissio päätti lopettaa hankkeen.

4.3. Yhteisön raja-alueiden kuluttajatiedotusta koskevat koehankkeet ("*Euroquichets*")

Arviointi⁵⁷ kattoi yhteensä 17 koehanketta, jotka koskivat kuluttajatiedotusta yhteisön raja-alueilla. Hankkeita on rahoitettu kuluttajapolitiikan määrärahoista vuodesta 1991. Arvioinnissa keskityttiin kunkin koehankkeen toiminnan kustannustehokkuuteen ja vaikuttavuuteen kansallisella tasolla. Lisäksi selvitettiin toteutuspaikan sijainnin vaikutusta kustannustehokkuuteen sekä hankkeiden yleistä vaikutusta EU:n kuluttajiin.

Tulokset osoittivat kokeilun yleisen kustannus-hyötysuhteen olevan melko hyvä. Suurin osa yhteisrahoitetuista koehankkeista arvioitiin onnistuneiksi tai osittain onnistuneiksi; jotkin niistä epäonnistuivat tavoitteissaan. Arvioijat ehdottivat yhteisön toimien tehostamista kuluttajatiedotuksen edistämiseksi Euroopassa, toiminnan laajentamista raja-alueiden ulkopuolelle ja sellaisen Euroopan laajuisen kuluttajaneuvontakeskusten verkon perustamista, jolla olisi toimipiste jokaisessa jäsenvaltiossa.

Näitä suosituksia on vuodesta 1998 lähtien pantu vähitellen täytäntöön yhteistyössä jäsenvaltioiden kanssa. Koehankkeet on esimerkiksi organisoitu uudelleen eurooppalaisten kuluttajaneuvontakeskusten verkoksi. Toimen painopistettä on muutettu, ja nyt siinä keskitytään tiedotus- ja neuvontapalvelujen tarjoamiseen entistä laajemmalle kansalliselle yleisölle. Siihen on otettu lisää tehtäviä, kuten hintojen seuranta ja vertailu.

5. Käynnistetyt tai suunnitellut ulkopuoliset arvioinnit

5.1. Erityishankkeiden yhteisrahoitus 1999–2001

Tämän arvioinnin pyrkimyksenä on selvittää, miten päätöksessä 283/1999/EY määritelty hankerahoitusmallin toteutus on onnistunut. Hankerahoituksessa käytetty väline ja päätöksessä määriteltyt tuen myöntämisperusteet ovat nimittäin osoittautuneet epätydyttäväksi rahoitukselle saadun vastineen ja hallinnollisen tehokkuuden osalta. Ongelmat tulivat esille komission sisäisessä arvioinnissa, ja niistä ovat valittaneet myös neuvoa-antavassa komiteassa edustettuina olevat jäsenvaltiot sekä kuluttajakomiteassa toimivat kuluttajajärjestöt. Ulkopuolisessa arvioinnissa aiotaan muun muassa selvittää, onko tyytymättömyys perusteltua, ja siitä on apua vaihtoehtojen määrittämisessä hankerahoituksen painopisteiden muuttamiseksi.

Arvioinnista on järjestetty avoin tarjouskilpailu. Arviointityön on määrä valmistua vuonna 2003, ja sen tulokset otetaan jatkossa huomioon tehtäessä päätöksiä ehdotuksesta, jolla päätös 283/1999/EY aiotaan korvata.

5.2. "*Euro: yhteinen raha Euroopalle 1996–2000*" - tiedotushjelma

Tässä ulkopuolisessa arvioinnissa on tarkoitus analysoida komission tiedotustoiminnan vaikutuksia euron käyttöönoton helpottamiseen. Siinä muun muassa tarkastellaan, miten ohjelma on heijastunut kansallisella tai paikallisella tasolla järjestetyissä julkisissa tai

---

⁵⁷ Arvioinnin teki Wilhelm Consulting. Loppuraportti "Evaluation of the transborder consumer information pilot projects", kesäkuu 1997.

yksityisissä tiedotuskampanjoissa ja miten se on loppuvaiheessa vaikuttanut euroon siirtymisen valmisteluihin sekä kuluttajien ja yritysten luottamukseen. Arviointi kattaa myös ne Prince-ohjelmaa täydentävät toimet, jotka on rahoitettu terveys- ja kuluttajapolitiikan talousarviosta.

Arvioinnista julkaistiin EYVL:ssä avoin tarjouskilpailu elokuussa 2002, ja sopimukset on nyt tehty. Työt alkavat vuoden 2003 alussa.

5.3. Kuluttajapoliittisen toimintasuunnitelman täytäntöönpano 1999–2001

Arvioinnin päätarkoituksena on analysoida kuluttajapoliittisen toimintasuunnitelman täytäntöönpanosta saatuja kokemuksia. Arviointi ei koske elintarviketurvallisuuteen liittyviä toimia. Tarkoituksena on selvittää, ovatko toimintasuunnitelman tavoitteet johdonmukaisia perustamissopimuksen suhteen ja soveltuvatko valitut hankkeet tavoitteiden saavuttamiseen. Lisäksi arvioidaan, onko toimet toteutettu suunnitelmien mukaisesti, ja esitetään yleinen laadullinen analyysi niiden vaikutuksista.

Tästä ulkopuolisesta jälkiarvioinnista on järjestetty rajoitettu tarjouskilpailu.

5.4. Eurooppalaisten kuluttajaneuvontakeskusten verkko 1998–2002

Eurooppalaisten kuluttajaneuvontakeskusten verkon kehityksestä ja toiminnasta kaudella 1998–2002 on tarkoitus teettää ulkopuolinen arviointi vuonna 2003. Verkkoon kuuluu nykyisin 12 jäsenvaltiota, ja valmistelut uusien keskusten perustamiseksi kahteen muuhun jäsenvaltioon ovat edistyneet tyydyttävästi. Ehdokasvaltiot ovat jo ilmoittaneet olevansa halukkaita liittymään verkkoon vuodesta 2004 lähtien. Arvioinnissa tarkastellaan muun muassa vuonna 1997 tehdyssä arvioinnissa annettujen suositusten täytäntöönpanoa ja kuluttajaneuvontakeskusten tehtävien kehitystä.

5.5. Tuomioistuinten ulkopuolisten elinten eurooppalaisen verkon (EEJ-verkon) kokeiluvaiheen arviointi 2001–2003

EEJ-verkon lokakuussa 2001 alkaneen käynnistys- ja kokeiluvaiheen aikana on perustettu kansallisia selvityskeskuksia kaikkiin 15 jäsenvaltioon sekä Norjaan ja Islantiin. Aloitteen lujittamiseksi kokeiluvaihetta on laajennettu maaliskuun 2003 loppuun. Verkon toimintaa on määrä tarkastella keväällä 2003 pidettävässä konferenssissa, johon kaikki sidosryhmät ja jäsenvaltiot voivat osallistua. Sen jälkeen komissio esittää Euroopan parlamentille ja neuvostolle kattavan arviointikertomuksen, jossa esitetään arvioinnin tulokset ja tuleva strategia verkon kehittämiseksi.

5.6. CLAB-tietokanta 1996–2002

Komissio perusti vuonna 1996 CLAB-tietokannan, joka sisältää tietoja kuluttajasopimusten kohtuuttomista ehdoista. Tietokantaa käytetään apuna kuluttajasopimusten kohtuuttomista ehdoista annetussa neuvoston direktiivissä 93/13/ETY⁵⁸ säädettyjen kuluttajien oikeuksien käytännön täytäntöönpanon seurannassa, ja sen avulla varmistetaan, että asiaan liittyvä oikeuskäytäntö on helposti saatavilla kaikissa jäsenvaltioissa. CLAB:n toiminta arvioidaan vuonna 2004. Arviointituloksia on myös tarkoitus hyödyntää tulevaisuudessa uuden välineen kehittämisessä yhteisön koko kuluttajasuojelulainsäädännön käytännön täytäntöönpanon seurantaa varten.

---

⁵⁸ EYVL L 95, 21.4.1993.

6. Kuluttajapoliittisen strategian vaikutusten ennakoarviointi 2002–2006

Kuluttajapoliittisen strategian vaikutuksista tehtiin ennakoarvio,⁵⁹ jossa tarkastellaan strategian tavoitteita ja painopisteitä. Arviointiraportissa analysoidaan vuoden 2001 lopussa vallinnutta kuluttajapoliittista tilannetta strategian lähtökohtien selvittämiseksi. Lisäksi siinä käsitellään strategian toimenpidelogiikkaa ja keskeisiä vaikutusaloja.

Arvioinnin päätelmissä kannatetaan laajalti strategian tavoitteita ja painopisteitä. Ehdotettujen toimenpiteiden logiikkaa pidetään selkeänä sekä vaikutusalojen osalta että siinä, miten toimet tukevat yhteisön kuluttajapoliittisia tavoitteita.

Arvioijien mukaan yhteisön toimet kuluttajapoliittisten tavoitteiden edistämiseksi ovat tarpeellisia. He pitävät epätodennäköisenä, että yhteisön varoja käytetään toimiin, joita jäsenvaltiot olisivat itsekä käynnistäneet, ja odottavat toimien tuottavan paljon eurooppalaista lisäarvoa. Arvioijat kuitenkin pelkäävät, etteivät ehdotetut toimet ehkä ole riittäviä. Tulevissa vuotuisissa työohjelmissa onkin keskityttävä toimiin, joilla on korkein panos-vaikutussuhde.

---

⁵⁹ Arvioinnin teki "Evaluation Partnership". Loppuraportti "Ex ante impact assessment of the New Consumer Policy Strategy", tammikuu 2002.